JAVA-BODE.

NIEUWS, HANDELS-, EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIE.

A° 1860. Woensdag, 4 Januarij. N°. 1.

Hoofd-Bureau. Te *Batavia* bij H. M. VAN DORP; te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te *Soerabaija* bij LE ROY & Co., te *Pasaroean* bij WEIJERMAN & Co., te *Cheribon* bij BLOK & RUZETTE; te *Tagal* bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT; te *Soerakarta* bij VELTMAN & Co.; te *Madioen* bij G. A. HOGENRAAD; te *Padang* bij H. R. VAN WIJK, Rzn.; voor de *Buitenbezittingen* bij de Agenten der Stoomschepen van den Heer W. CORES DE VRIES en voor *Nederland* bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te Amsterdam.

Prijs per half jaar voor	*Batavia*	*f*	12,50.
» » » »	» *Java*	»	15,—.
» » » »	» *Buitenbezittingen*	»	17,50.
» » » »	» *Nederland*	»	22,50.

De betaling geschiedt vooruit. — Brieven **franco.**

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der Advertentiën is 50 cents voor de Vijf woorden.
Bij eerste of meerdere herhaling 25 » » » » »
Behalve het Zegel voor den Lande.

Bij deze Courant behooren twee
BIJVOEGSELS.

BERIGT.

Wij zijn niet in staat, heden de gouvernements besluiten, benoemingen, enz. mede te deelen, wijl de *Javasche Courant gisteren* **niet** *uitgegeven is.*

BEKENDMAKING.

Ingevolge bekomen last wordt bekend gemaakt, dat Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal gewone audientie zal verleenen op Maandag den 9den Januarij 1860, des morgens te negen uren, aan het gouvernements hôtel te Rijswijk.

Belanghebbenden geliven hunne aanvragen om audientie, onder duidelijke bekendstelling van namen en titels, te rigten aan den ADJUDANT VAN DIENST.

BUITENZORG, 26*sten December* 1859.

De Majoor-Adjudant,
R. F. DE SEIJFF.

ADVERTENTIEN.

Postkantoor.

De ondergeteekende herinnert bij deze belanghebbenden dat, de eerste mail-stoomer in Januarij den 9den zullende vertrekken, de brievenpakketten daarmede te verzenden, bij het postkantoor te Weltevreden zullen worden gesloten op Zondag den 8sten Januarij aanstaande:

a. des avonds te 8 uren, voor Europa, Britsch-Indië, China, enz., enz.

b. des middags ten 1 ure, die voor Banka, Palembang, Billiton, en Riouw.

Aangekomen Vreemdelingen

van den 26 December tot en met den 4 Januarij 1860.

MARINE HOTEL. van Prehn, van Buitenzorg. — Mejufv. Dennison, van Batavia. — Meekern, van Buitenzorg. — Meekern. van Idem. — Meekern, van Samarang. — G. Uhlenbroek, van de Reede. — F. P. Zuurdeeg, van Australie. — J. v. d. Meulen, van Samarang. — Dankmeijer, van Batavia. — den Berger, van Padang. — Coevorden van Idem — Mevr. Veeckens en famillie, van Buitenzorg. — C. Apel en echtgenoot, van Singapore.

HOTEL WILLEM II. L. C. H. Voogt, van Meester-Cornelis. — W. Paddingée, van Padang. — J. W. van der Wulp, van Idem.

HOTEL DER NEDERLANDEN. J. H. Mentz, van Nederland. — E. S. van Noorden, van Idem. — J. C. de Vriese, van Idem. — Aldinger, van Sawangan. — Dittloff Tjassens, van de Reede.

JAVA HOTEL. H. J. E. van de Watering, van de Reede. — H. van Stockum, van Idem. — C. F. W. Hunnius, van Lampongs. — B. J. Schipper, van Lampongs. — F. von Hedemann, van Sawangan. — C. A. Niesen, van de Reede.

HAYDN'S AFSCHEIDS-SYMPHONIE.
door
THEODOOR DROBISCH.
(*Slot.*)

Ja, deze zoogenaamde groote kunstenaars, zij zonden zich er wel doorslaan in de wijde wereld; maar de arme muzikanten, wat moesten zij beginnen, zij, die vaak een heel kuddeke kinderen om zich toe hadden, en ten gevolge van dat ongelukkig besluit zoo op eens aan den dijk werden gejaagd? Wie kon hier helpen? — Daar was slechts één man toe in staat: de kapelmeester Joseph Haydn. Sints het uur, toen hij met den vorst gesproken had, was hij in eene zeer gedrukte stemming; zijne opgeruimdheid was weg, en dag en nacht peinsde hij op een middel, om den vorst nog van zijn besluit terug te doen komen. 't Was eens reeds laat in den nacht, dat hij op zijne kamer zat en daar nog over wormde en tobde. Eindelijk stond hij op van zijn stoel, ging een paar maal op en neêr en zeide: » Goed, dat kan lukken. Met God en mijne zwakke kracht wil ik het beproeven. Nog heeft de goedertieren hemel mij eene andere spraak verleend, het is de taal der muziek en met deze wil ik tot zijn hart spreken." Het vlakke zijner regter hand op zijn hoofd over de oogen gedrukt, stond hij een tijdlang peinzend, roerloos. Op eens echter liet hij de hand nederglijden en riep triomferend: » Ja, zoo zij het, eene afscheidssymphonie!".

Hij vloog naar zijn schrijflessenaar, haalde notenpapier voor den dag, en na eenige minuten schreef hij aan een ontwerp met waarachtig heilige bezieling. Rondom diepe stilte. De slotklok had lang middernacht geslagen; men hoorde in Haydns kamer nog slechts het tikken van zijn horlogie en het krassen zijner pen.

Den volgenden morgen liet de man der tonen zich weder bij den vorst aandienen, om.... eene bede voor te dragen. — — »Als wij toch scheiden moeten, scheiden voor altijd, zoo gelieve Uwe Doorluchtigheid nog één avond de kapel te hooren!"

De vorst beloofde dit te zullen, en deed dat te gereeder, daar hij eerlang een bijzonder schitterend gezelschap van hooge gasten op zijn slot wachtte. Tot zoo lang was nog tien dagen tijd, van welke Haydn uitstekend partij trok, want enkel en alleen voor dezen dag schreef hij zijne Afscheids-symphonie — dien Don Quixot, dien Hudibras, dien humorisisch sentimenteelen roman op notenpapier.

In weinig dagen was de partituur voltooid, de stemmen werden uitgeschreven en de symphonie ingestudeerd, waarbij Haydn aan de orkestleden nog bijzondere wenken gaf, hoe zij zich bij de opvoering van dit werk te gedragen hadden.

De dag naderde en er heerschte veel drukte op het slot. Hooge gasten kwamen in rijke karossen, en waar men zag, wemelde het van prachtvolle liverijen. De rijkste en voornaamste cavaliers van Hongarije kwamen op volbloedpaarden opdagen, en 's avonds was in de schitterend verlichte concertzaal een publiek vergaderd, gelijk men dat welligt slechts in Weenen zoo luisterrijk vinden kon. De rijke edeldames, met marabouts en vonkelende diademen van brillanten getooid, verschenen in ruischende hoepelrokken van zijde en satijn, en op de uniformen zoowel als op de fluweelen frakken der heeren wriemelde het van glinsterende sterren en kruisen.

Waarlijk, menig der muzikanten was regt weemoedig in de zaal gekomen, waar hij thans zoo voor de laatste maal zijne partij opblazen of opstrijken zou. Met een beklemd hart had Lickel, de eerste violist, zijn instrument, een Amati, uit het foedraal genomen. Hij zette in alle stilte eene nieuwe quinte op, en toen hij die opschroefde, klonk er ook een klaagtoon in de diepste diepte zijner borst. Iets soortgelijks ging zeker ook wel in de anderen in het orkest om. De fluitist onderzocht de kleppen van zijn blaasstok. Hoe 't was wist hij niet, maar die wilden heden maar heel niet goed dekken; ze lagen even zwaar, als 't ongeluk op aller hoofden en harten woog. Den rooden draad om 't middenstuk der fluit had hij heden beter met een traan nat kunnen maken dan met de tong. — De oboïst vader, van zeven schapen van kinderen, keek eveneens bitter treurig voor zich neer. Half werktuigelijk nam hij zijne

obó, om voor de andere leden de tot het stemmen der instrumenten gebruikelijke A aan te geven.

Het programma van het concert van dezen avond had de vorst grootendeels zelf ontworpen. Het begon met eene kompositie van Bellini, en het slot was:

AFSCHEIDS-SYMPHONIE,
gekomponeerd
door
JOSEPH HAYDN.

Toen het concert begon, rigtten zich aller oogen naar den leider, wiens maatstokje heden een ware tooverstaf werd. Er kwam een weemoedig gevoel op in de borst van vele hoorders, die opregt betreurden, dat eene zoo uitstekende kapel daar nu op eens zoo uiteenstuiven en zich naar alle windstreken verstropijen zou. En waarlijk, alles sloot als een bus; zóó vlot, zóó exact waren de stukken nooit gegaan, als dezen avond. Eén toon, één slag, 't gansche orkest ééne ziel.

Daar naderde eindelijk het oogenblik, dat de Afscheids-symphonie zou beginnen. 't Was doodstil, toen de dirigent zijn stokje opvatte. Den leden der kapel was het te moê, als welde uit hun diepste binnenste een traan op, om meê weg te vloeijen in den magtigen stroom der harmonie, die daar thans statig voortruischte. Dat waren geen toonen, die het oor streelden, maar zij braken door in het hart, om alle daar slapende aandoeningen op te wekken. Ieder toon was een muzikale apostel, die predikte van de liefde der menschen en van het medelijden in de menschelijke borst.

Stil en in zich-zelf gekeerd zat de vorst daar en ving gretig luisterend de toonen op, die op dit oogenblik zulk eene magtige werking op zijn gemoed uitoefenden.

Terwijl nu zoo de symphonie voortstroomde, zie! daar staat de eerste oboïst op en na hem de tweede hoornist.

Zij doen hunne lichten uit, maken hunne buiging en treden af, langzaam, als rouwdragers achter een lijk aan.

Door deze zonderlinge manoeuvre laat het overige orkest zich trouwens hoegenaamd niet storen; het zet de symphonie rustig voort. — De toehoorders weten volstrekt niet, wat zij van zoo iets vreemd doen te denken hebben, tot daar — ja, kijk de fagottist op eens dezelfde malle kuren in den kop krijgt. Hij dompt zijn licht uit, strijkvoet, en kuijert met een uitgestreken gezigt, de fagot onder den arm, zijne voorgangers na.

Ook door het ophoepelen van den fagotman lijdt de symphonie trouwens geen stoornis, ofschoon de toeluisterende en thans ook vreemd toekijkende dames en heeren gezigten als vraagteekens zetten.

Nu echter denkt ook de tweede oboïst: Poets jij 'em, dan poets ik 'em ook! — Hij blaast zijn lichtje uit, buigt als een knipmes en keert den rug aan 't zoo al weêr gedunde orkest, dat niettemin de symphonie onberispelijk doorspeelt.

Wat is dat? Is het stuk uit? — Neen, nog niet; maar toch schijnt het nu ook den eersten hoornist onder zijne voeten te kriewelen. — Pst! zegt hij, poetst zijn lichtje uit en patrouilleert met een armezondaarsgezigt de anderen na, de zaal uit.

Men had in de zaal een rozeblaadje kunnen hooren vallen, zóó gespannen was elk. Vorst Esterhazy zelf zat op zijn geparfumeerden zakdoek te bijten. Iedereen kwam tot de overtuiging, dat hier eene originele, geniale idee tot grond ligt.

Maar toch, de strijkinstrumenten laten zich niet van streek brengen; ze blijven trouw aan hun dirigent, die door verdubbelden gloed en vuur bij 't maat slaan hen nog te vaster in bedwang schijnt te willen houden en met zijne oppermagt te boeijen.

In den raad der muzikanten is het echter anders besloten. Terwijl de eerste hoornist aftrad van de schouwplaats zijner daden, dacht ook de violionist zeker reeds: » Verbrui jij 't verder, dan verbrui ik het ook."

Hij zet den domper op zijne kaars, maakt zijn compliment en doet, wat de hoornist hem heeft voorgedaan.

Door dit verraad is in het getal der jongeren eene merkbare leemte ontstaan. Daarom echter geen moed verloren. De kerntroepen houden nog stand; violoncel, viola en violisten weren zich nog trouw en wakker.

Maar helaas, dat booze voorbeeld van den violinist!

Maçonnieke Societeit.

VERGADERING

Donderdag 5 *Januarij* 1860.

I. J. J. SNELLEBRAND.
(22.) *Secretaris*,

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA

Algemeene Vergadering

op Zaturdag den 7den Januarij 1860.

Namens de Directie

De Secretaris

(12) BRUGMAN.

BATAVIAASCH TOONEEL.

Met wijziging van het vroegere Tarief is door de Directie bepaald dat zich kunnen Abonneren

Hoofdkommiezen voor .... *f* **15** s' maands.
Eerste id. ....» **12** »
Tweede id. ....» **10** »
Derde id. ....» **8** »

De Directie voornoemd,
J. M. TIEDEMAN.
President.
VAN DEN BROEK.
(4112) Secretaris.

INSTITUUT VOOR JONGE HEEREN.

Koningsplein Hoek Gang-Holle.

De ondergeteekende heeft de eer te berigten, dat zijne inrigting Donderdag den 5den Januarij 1860 weder zal geopend zijn.

I. J. J. SNELLEBRAND.
(4106) *Instituteur.*

Waarde Klaas!

Van harte geluk met Nieuw-jaar! — hier alles wel, behalve **Victor**, die treurt om het ***gemis van zijn speelgoed;*** — de Baboes zeggen, dat gij het hebt medegenomen, zend het spoedig terug, anders wordt ***het ventje dol.***

Antwoord onder bekend adres: „**JAN.**" (25)

Het belang van onzen overleden deelgenoot de heer **Gustav Willet**, met Ultimo Junij jl. hebbende opgehouden, is, ter zijner vervanging, gerekend van heden, als lid onzer firma opgetreden de heer **A. J. Anemaet**, die echter te *Soerabaija* gevestig blijft als chef van ons

Kommissie en Administratie-kantoor

ANEMAET & C°.

aldaar.

REIJNST & VINJU.

Batavia, den 1sten *Januarij* 1860. (1)

Bij acte op heden voor mij Notaris onder No. 185 gepasseerd, in verband met de acte dd. 30 Sept. 1859 No. 184 voor den Notaris *J. J. Mijnssen* verleden, hebben de Heeren **Johannes Jacobus Winsser** en **Geldolph Adriaan de Lange**, kooplieden te *Batavia*, zich geassocieerd om aldaar den door hen overgenomen handel van de firma **van der Meulen & Co** voort te zetten onder de firma

Winsser, de Lange en Co,

waarvan beide Leden de teekening hebben, terwijl de vennootschap beginnende met **1 Jan. 1860**. voorloopig voor 5 jaren is aangegaan.

Batavia, 31 *December* 1859. HERKLOTS.
(36) *Notaris.*

Van af heden heeft het belang van wijlen den Heer ELEAZAR GREGORY GASPER in onze firma opgehouden.

GASPER EN Co.

Batavia, 31 Decb. 1859. (4119)

The interest in our firm of the late ELEAZAR GREGORY GASPER Esq. ceases this day.

GASPAR EN Co.

Batavia, 31 December 1859. (4120)

Ingevolge acten op den 13den dezer onder de Nos. 74 en 76 voor mij Notaris gepasseerd, neemt de vennootschap onder de firma

VAN DER MEULEN & CO.

op heden een einde, en is de liquidatie der zaken opgedragen aan de Heeren

Johannes Jacobus Winsser

EN

Geldolph Adriaan de Lange,

kooplieden te Batavia welke den handel dier firma hebben overgenomen.

Batavia, 31 December 1859.

(35) HERKLOTS, Notaris.

De **Handels-** en **Toko-Zaken** van VAN DER MEULEN *&* Co., zijn overgedaan aan de heeren *J. J. Winsser* en *G. A. de Lange*, welke haar zullen voortzetten onder de firma

WINSSER, DE LANGE & CO.

Genoemde Heeren hebben zich belast met de likwidatie der firma VAN DER MEULEN EN Co.

Batavia, 1 Januarij 1860. (6)

De Ondergeteekende blijft van af **1 Januarij** de zaken op denzelfden voet continueren, onder de Firma van

S. B. VAN KLEEFF & CO.

(4104) S. B, VAN KLEEFF.

S. W. van Hogezand, Jr.

gewezen deelgenoot der firma

S. B. VAN KLEEFF & CO.,

heeft de eer bekend te maken; dat hij

EENE TOKO

heeft geopend tegen over het Stadhuis plein, en beveelt zich aan in de gunst van het geachte publiek.

Batavia, 3 *Januarij* 1860. (20)

In eene winstgevende zaak ter dezer plaatse wordt een deelgenoot gezocht welke eenig Kapitaal ter uitbreiding kan inbrengen en zich met het houden der boeken kan belasten.

Hierop reflecterende adressere zich onder lett. A. S. bureau van dit Blad. (21)

Op de Suikerfabriek ***Petjangaän*** Residentie *Japara*, wordt gevraagd

EEN MACHINIST,

Adres
(5) H. F. MORBOTTER, te *Samarang*.

In de betrekking van **Opziener** bij den rijstpelmolen te *Boedhiradja* is **reeds**

VOORZIEN.

(24) REIJNST & VINJU.

TE KOOP:

DE LANDEN

TJILILITAN,

MEESTER CORNELIS,

en

DJATIE NEGARA.

Nadere informatiën te bekomen bij

(4114) VAN SLOOTEN, MORGAN EN Co.

TE HUUR Met 15 Januarij te aanvaarden, een

HUIS,

op ***Kebon-Sirih***, thans bewoond door den Hoog EdG. heer **RUTERING**, Directeur van Produkten en Civiel. Magazijnen.

(3) DUMMLER EN Co.

HOLLOWAY'S ZALF.

De Dames in Java behooren acht te geven in hoeverre zij zich kunnen verlaten op de gewone schoonheidbevorderende waters. Indien Hollowaij's Zalf eenen niet even zoo aangenamen reuk bezit als andere middelen van dien aard, is dezelve toch oneindiglijk veiliger en bezit ze eene veel grooter heelende kracht voor alle verbrandingen der zon, zomersproeten, uitslag, puisten en alle huidziekten, dan eenige andere Zalf of water, hoe kostbaar of geurig ook, bij het toilet gebezigd. Voor dezelve wijkt tegelijkertijd de ziekte en haren oorsprong, en doet niet, als de andere hierboven vermelde toebereidselen, de ongesteldheid naar binnen drijven en het gansche ligchaamsgestel ondermijnen, integendeel, deszelfs invloed is altijd heilzaam voor het gestel en de gelaatskleur.

De prijzen dezer Zalf en Pillen zijn als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5. —.

Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—.

Te Batavia	bij **S. B. van Kleeff & Co.**
» Banjoemaas	» **M. S. Cheriman.**
» Poerworedjo	» **F. Neumann.**
» Soeracarta	» **W. Veldman.**
» Djocjocarta	» **Buijn & Co.**
» Salatiga	» **F. Kruthoffer.**
» Tagal	» **Wed. Boft.**
» Cheribon	» **W. Gallstan.**
» Cheribon	» **M. Blok,**
» Samarang	» **H. L. de Lyon, de Groot, Kolff & Co. en bij**

de hoofdagenten Soesman & Co. (4070)

MACHINERIEN.

De Ondergeteekenden, Agenten van de Heeren GEORGE BUCHANAN *&* Co.,

Ingenieur te ***Londen,*** geven hiermede **kennis aan Suikerfabriekanten** en anderen, dat zij **voortgaan** met het invoeren van

Stoom-Suiker-Machineriën

van het beste maaksel en de nieuwste Constructie. De prijzen, tegen welke zij zulke **Machineriën** kunnen leveren, alsmede die, van diverse andere bewerkingen van **IJzer** zullen zeer matig worden bevonden, bijzonderheden waaromtrent op verzoek zullen worden medegedeeld.

Zij bieden te koop aan:

IJzeren Suikerpannen van verschillende dimensiën.

DIVERSE WAARLOOZE STUKKEN, geschikt voor Watermolens van *Lowmoor.*

IJZERWERKEN voor een compleet waterwiel met verbindingsstukken.

Eenige Perspompen.

Meters voor ***Waterketels*** en ***Vacum pannen,*** enz. enz.

Voor nadere bijzonderheden betreffende de prijzen als anderzins, gelieve men zich te vervoegen tot

(16) PITCAIRN, SYME & Co.

Ook de violoncellist doet zijn licht uit, verlaat zijn vaandel en pakt schandelijk zijne biezen.

Alleen de altviool (*bratsche, viola a braccio*) en de violinen blijven volhouden en maken eene eigenaardige muziek. Als een lampje, dat nog met de laatste droppels olie woekert, houden zij de symphonie nog een wijle gaande. In 't eind echter, als ware de geest van oproerigheid ook over hen gekomen, weigeren ook de violinisten verder hunne dienst; zij breken af, dompen hunne lichten en volgen hunne collegaas.

Ach die goede Joseph Haydn! Wat is hem van zijne legermagt nog overgebleven? 't Rampzalig overschot is — de bratschist en de bratschist alleen. Deze was het, die de laatste toonen der wegstervende symphonie nog treurig door de zaal deed trillen.

Eene algemeene diepe ontroering had zich van de vergadering meester gemaakt; men wilde aan zijn beklemd hart in woorden lucht geven en toch was daar de spanning nog te groot toe. Toen echter ook de bratschist zijn geliefd instrument weglegde, toen ook hij zijn licht, de laaste Vesta-vlam op het altaar der trouw, uitblies en

»So leb' denn wohl, du stilles Haus,
Ich geh' betrübt von dir hinaus,"

met tranen in de oogen heenging, toen Haydn, van al zijne getrouwen verlaten, daar alleen stond, als een lichttoren, een pharus des geestes midden in den nacht der donkerste lotsbestemming toen liet het gevoel zich niet langer bedwingen. Er barstte eene toejuiching los, dat de zaal er van daverde en dreunde. Men drong, op Haydn toe; Florian Gassmann, de keizerlijke hofkapelmeester, die onder de genoodigden was, wierp zich aan zijne borst en snikte van blijdschap en ontroering.

Thans verscheen dan ook vorst Esterhazy-zelf. Hij reikte den genialen meester de hand en sprak luid, voor heel het ademloos zwijgende publiek verstaanbaar: »Wat woorden en voorbeden niet uitwerken konden, dat is u gelukt door de magt der toonen. Ik trek mijn woord in. Ik wil mijn orkest niet opgeven: de kapel blijft in haar geheel bestaan."

En nu de verrukking, de geestvervoering onder de muzikanten, toen zij deze blijmare vernamen! Klarinet en hoorn lagen elkaar in den slottuin broederlijk in de armen, en de bazuin smakte de bratsche, dat de slapende vogels verschrikt opstoven bij den knal.

Dat is het hooge, het goddelijke van het genie, dat het anderen tot heil en zegen strekt. Deze enkele lichtvolle gedachte van Joseph Haydn had hier het dreigend onheil van het hoofd van vele goede menschen afgeweerd.

De kapel bleef tot aan den dood van den vorst in het jaar 1790. Haydn schreef gedurende dezen tijd vele onvergankelijke meesterstukken, en ontving volgens testamentaire beschikking eene levenslange rente, gelijk ook velen der oudste muzikanten met een legaat bedacht werden. Hij trok vervolgens naar Engeland, en zijne hoofdwerken, de »Schepping" en de »Vier jaargetijden", scheef hij in ver gevorderden ouderdom, de laatste als grijsaard van negenzestig jaren.— —

Dit is de Afscheidssymphonie, eene episode uit het leven van Joseph Haydn, dien in den nieuweren tijd enkele aanhangers dier zoogenaamde toekomstmuziek zoo schandelijk zoeken te verguizen. Tegen al die vitters en bedillers is echter één verdediger voldoende, en die ééne is de groote goddelijke Mozart. Uit dankbaarheid wijdde hij Haydn zes zijner uitgezochtste quartetten en zeide:

»Dat was mijn schuldige pligt, want ik heb van Haydn eerst geleerd, hoe men muziek berekenen moet." Toen een componist waagde, liefdeloos over Haydn te spreken, werd Mozart ernstig boos en riep: »Heer, dat toont, dat gij geen verstand van muziek hebt, en als men ons beiden bij elkaar deed, dan zou daar nog geen Haydn uit groeijen."

Zoo is de geschiedenis van de Afscheids-symphonie. Als de lezer er niet tegen heeft, pak ik, literarische hoornist, nu ook mijne noten bij elkaar, doe 't licht uit en—maak eerbiedig mijn compliment.

JAVA-BODE.

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad, die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1860** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia	*f* 12,50
„ Java	„ 15,—
„ de Buitenbezittingen	„ 17,50
„ Nederland	„ 22,50

Brieven ***franco*** aan *den Administrateur,*
H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok** en **Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co.** te Passoeroeang; **Veltman & Co.** te Soerakarta, **G. A. Hoogenraad** te Madioen; **H. R. Van Wijk, Rzn.** te Padang; en voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries.** (14)

ROYAL INSURANCE Comp.
of Liverpool.

KAPITAAL groot £ 2.000.000 Sterling.

De Ondergeteekenden, Agenten van bovengenoemde Maatschappij, gaan steeds voort met op de voordeeligste voorwaarden verzekeringen te sluiten tegen brandschade **op Pakhuizen, Goederen en Woonhuizen met het Ameublement,** gelegen in de hoofdsteden of in de nabuurschap derzelven, alsook op **Woonhuizen, Thee-, Koffij- en Suiker-Etablissementen** op Java.

De premiën van Assurantie zijn zoo laag mogelijk gesteld, en wanneer klagten mogten voorkomen, die vereffend moeten worden, zal de uiterste billijkheid worden in acht genomen.

(18) PITCAIRN, SYME en Co.

LIVERPOOL & LONDON
FIRE INSURANCE Comp.

KAPITAAL groot £ 2.000.000 Sterling.

De Ondergeteekenden, benoemd zijnde tot Agenten op ***Java*** van bovengenoemde Maatschappij, deelen bij deze mede, dat zij bereid zijn, om **Polissen van Assurantie** op de meest voordeelige voorwaarden te verleenen op ***Pakhuizen, Goederen en Woonhuizen met het Ameublement,*** gelegen in de hoofdsteden of in de nabijheid derzelven, alsmede op ***Thee-, Koffij- en Suiker-Etablissementen op Java.***

De premiën van Assurantie zijn zoo laag mogelijk gesteld, en wanneer klagten mogten voorkomen, die vereffend moeten worden, zal de uiterste billijkheid worden in acht genomen.

(17) PITCAIRN, SYME & Co.

Muzen Almanak.
1859–1860.

à *f* 5.— franco per post *f* 6.—

Bij
(4098) H. M. VAN DORP, *Batavia.*

KANTOOR-AGENDA,
1860.

Prijs *f* 5,—, franco per post *f* 6,—,
Uitgegeven door
(4097) H. M. VAN DORP.
BATAVIA, 1859.

Kantoor-Almanak
1860,

à *f* 1,50 opgeplakt en *f* 1.— onopgeplakt.
Uitgegeven en te bekomen bij
(4096) H. M. VAN DORP.

Bij den ondergeteekende is verschenen en op franco aanvrage onmiddelijk verkrijgbaar:

DE JAVAANSCHE ALMANAK
voor 1860,

in nieuw formaat, 16mo

MET VERSCHILLENDE BIJVOEGSELEN.

Prijzen franco per post:

Eerste soort, op gewoon papier, ingenaaid in blaauw kardoes, per stuk 90 cents, per 10 stuks *f* 8,00, per 100 stuks *f* 75.00.

Tweede soort, op velijn papier, in gedrukt kartonnen bandje, per stuk *f* 1,50, per 10 stuks *f* 12,00.

Derde soort, op velijn papier, in prachtbandje, *f* 3,00, per 10 stuks *f* 25,00.

(9) G. C. T. VAN DORP.

UITGAVE VAN HAREN NOMAN & KOLFF TE BATAVIA.

MELVILL VAN CARNBÉE'S,
Algemeene Atlas van Nederlandsch Indië.

Uit Officiele Bronnen en met goedkeuring van het Gouvernement van Nederlandsch Indië

te zamengesteld en thans voortgezet door den Kapitein-Ingenieur

Dertig Kaarten van dit belangrijke en prachtig uitgevoerde werk zijn *Heeren Inteekenaren* reeds afgeleverd.

De uitgave wordt geregeld vervolgd. **De prijs van iedere Serie van 5 Kaarten** is *f*. **10.**—

De Inteekening is allerwege op nieuw opengesteld, **Prospectussen** en **Inteekenlijsten**, zijn op aanvrage te bekomen. (3878)

HANDELS-DRUKKERIJ.--LITHOGRAPHIE.
H. M. VAN DORP, BATAVIA.

Steeds voorzien van de nieuwste en fraaiste

LETTERSOORTEN EN BLOEMEN,

VOOR

Circulaires, Rekeningen, Charterpartijen, Wissels *met fraai, onderdruk*, **Kleuren Druk, Boombrieven.**

STAAT- EN TABELWERK,
WISSELBOEKEN,
VISITE-KAARTJES

Goud- en Zilverdruk, met en zonder gebloemde randen. (4117)

Padangsch Nieuws- en Advertentieblad
uitgegeven te Padang
door
H. R. van Wijk, Rzn.

Prijs per halfjaar

Voor Padang	***f* 7.50**
» Sumatra	» **10.**—
» Java en Buitenbezittingen	» **12.**—
» Nederland	» **15.**—

Inteekening en abonnements gelden worden aangenomen door H. M. VAN DORP.
(4) te *Batavia.*

VISITEKAARTJES,

Gewoon Letterdruk en Gelithographeerd, op porcelein en ander fijn carton, zwart, verguld of verzilverd,
bij den Boekhandelaar
(4100) H. M. VAN DORP.
BATAVIA, 1859.

TOOVERLANTARENS

in verschillende grootte met nieuwe figuren,

SCHAAKBORDEN

met toebehooren,

LOTTO SPELEN.

Ontvangen bij
(4115) G. KOLFF EN Co.

VERTREKDAGEN
DER
STOOMBOOT OENARANG,
kapt. S. VAN HULSTIJN.

WIND EN WEER ZULKS TOELATENDE

Van BATAVIA naar SAMARANG en SOERABAIJA,
18e. Januarij en 2e. Februarij.
Van SAMARANG naar SOERABAIJA,
6e. en 21e. Januarij en 5e. Februarij.
Van SOERABAIJA naar SAMARANG en BATAVIA,
10e. en 25 Januarij.
Van SAMARANG naar BATAVIA,
12e. en 27e. Januarij.
Informatiën bij *de Agenten*
LANDBERG, BEZOET DE BIE & Co.
Batavia, 28 December 1859. (4074)

HET STOOMSCHIP PADANG,
kapitein GUIJOT,

vertrekt 24 uren na aankomst der verwacht wordende Landmail naar

Samarang, Soerabaija, Makassar, Timor Koepang, Delhi en de Molukken.

Informatiën bij
(15) W. CORES DE VRIES.

GELEGENHEDEN
NAAR NEDERLAND

met schepen der Heeren
A. VAN HOBOKEN & ZONEN.

De volgende schepen voortreffelijk uitgerust bevinden zich thans in Indië:

ROTTERDAM, Kapt. Poort } vertrekkende van Batavia
CORTGENE, „ Dunlop } omstreeks medio Februarij.
TWEE ANTHONIJS, Kapt. van Rijn van Alkemade, waarvan het vertrek van **Batavia** kan worden gesteld tegen medio Maart.

voorts worden nog verwacht:

De ZEPHIR, Kapt. de Vries, gezeild 6 October.
„ TRITON, „ Adriaans, zeilree te Brouwershaven,
„ MEDEAH, „ Lourens, die volgens de laatste tijdingen van 8 November nog voor

Rotterdam lag.

Aan boord van elk dezer schepen bevinden zich een geëxamineerd GENEESHEER en eene melkgevende Hollandsche Koe.

(28) adres bij ANEMAET & Co., te Soerabaija.
„ „ REYNST & VINJU, te Batavia.

LIGT IN LADING
naar

TELOK BETONG

(Lampongsche Distrikten.)
Het Ned Ind. 3/m Schoenerschip

ELISE,

kapt. B. SCHIPPERS,

om tegen medio Januarij derwaarts te vertrekken, genoemde ***Bodem*** **is tevens** behoorlijk voor Passagiers ingerigt.

Voor nadere informatiën bij
de Agenten
(2) LANDBERG. BEZOET DE BIE & Co.

VRACHT EN PASSAGE NAAR SAMARANG

direct, met de Ned. Indische bark

SARA ELEONORA,

kapitein **SCHUIJMER,**

vertrekkende op den 7 Januarij.

Informatiën bij de *Gezagvoerder* op Tana-Abang of bij
de Agenten
(4118) CASSALETTE & Co.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Woensdag, 4 Januarij 1860, No. 1.

LOSSE SCHETSEN.

IV.

De veilingen der Koloniale produkten in Nederland en in Indie.

(Vervolg van ons No. van 31 December.)

Toen men eenigen tijd geleden in de tweede kamer der Staten-Generaal eene vergelijking maakte tusschen de indische uitgaven in 1848 en 1858, werd het hoogere cijfer van 1858 met schrik en ontsteltenis vernomen.

Wij hebben ons daarover nimmer verwonderd.

Maar wij verwonderen er ons over en wij vernemen hier met ontsteltenis en schrik, dat het beschaafde Nederland nog een overblijfsel heeft behouden van eene instelling, die in de middeneeuwen te huis behoort, eene instelling die wel eens vergeleken is bij het vijfde wiel aan het voertuig.

Wij verwonderen er ons over en wij vernemen hier met schrik en ontsteltenis, dat de verkoop van de indische produkten in Nederland, in den jare onzes Heeren 1857, nog aan den lande wegens courtage van verkoop en sortering kostte de aanzienlijke som van bijna een millioen, *ja één millioen nederlandsche guldens !!*

Dat enorme offer moest de natie brengen, om eenige individuen te bevredigen en te believen, enkel en alleen omdat dit vroeger altijd zóó is geweest en niet anders.

Want wij nemen de noodzakelijkheid niet aan, dat het intermediair van eenige weinige makelaars onvermijdelijk zoude zijn, om de produkten, die op Java worden geteeld, in Nederland te doen verkoopen of sorteren.

Wij willen niet onderzoeken, hoe dezelfde makelaars zich kwijten van hunne verpligtingen aan den eenen kant tegenover den verkooper, hier de Nederlandsche staat, aan den anderen kant tegenover de koopers, die dezelfde makelaars met kommissien van inkoop belasten.

Dit ligt buiten ons bestek.

Maar wij herinneren onze lezers, dat blijkens de Rotterdamsche landmail courant van 9 Nov, jl, no. 21, gedurende het jaar 1857 betaald is aan

	Courtage van verkoop,	*Courtage van sortering.*
Op Suiker. . . .	*f* 270.744,38	*f* 64.121,04
» Koffij. . . .	» 561.299.04	» 90.072.46
» Indigo. . . .	» 50.594.25	» 15.297.15
» Cochenille . .	» 1.405.21	» 701.60
» Tin.	» 72.170.31	» »
» Notenmuskaat.	» 6.330.73	» 816.53
» Foelie. . . .	» 2.240.03	» 280.01
» Kaneel. . . .	» 1.429.91	» 178.75
» Peper. . . .	» 1.314.71	» »
» Notenzeep. .	» 84.52	» »
» Thee. . . .	» 26.187.71	» »
» Tabak. . . .	» 1.155.97	» 585.32
» Hennep. . .	» 0.75	» »
te zamen	*f* 775.125.52	*f* 171.852.64

Dit maakt dus te zamen de aanzienlijke som van *f* 946,978.16.

Maar hierbij blijft het niet.

Wij kunnen de gevolgen van de veilkonditien niet reduceren tot cijfers, omdat wij ze niet kennen.

Maar dit staat vast, dat de *onbekende* inkomsten, die het makelaarsgild in Nederland geniet, boven de *bekende* inkomsten wegens courtage en sortering, aanmerkelijk zijn.

Maar dit staat vast, dat de inkoopsprijzen met die bekende en onbekende inkomsten zijn belast.

En dit staat dus vast, dat, indien de regering zich los maakte van het makelaarsgild, de inkomsten van den staat wegens den verkoop der koloniale produkten zouden vermeerderen met de som der *bekende* en *onbekende* inkomsten van de makelaars.

Wij beschouwen dit als weggeworpen geld. Wij noemen dat eene ketterij van den tegenwoordigen tijd.

Waarom, vragen wij, waarom de verkoopen der koloniale produkten in Nederland niet geregeld op de eenvoudige praktische wijze, waarop te *Batavia* en te *Padang* reeds duizende pikols suiker en koffij voor gouvernements rekening verkocht zijn, zonder intermediair van het gild der makelaars, die wij hier gelukkig niet kennen?

Bestaat in *Nederland* een *gekompliceerd zamenstel,* omdat de produkten, die bijvoorbeeld te *Rotterdam* verkocht worden, te *Middelburg* zijn opgeschuurd en in *Indie* een *eenvoudig* zamenstel, omdat de produkten, die te *Batavia* of te *Padang* worden geveild, te *Samarang* en *Soerabaija* of te *Padang* liggen?

De directeur van produkten en civiele magazijnen is hier en de Gouverneur van *Sumatra's Westkust* te *Padang* de eenige man, wiens tusschenkomst noodig is; [illegible] verkoopt ten overstaan van het vendudepartement [illegible] monsters, die tijdig genoeg ter bezigtiging staan van [illegible]gegadigden. Een ieder kan koopen, hij zij koopm[illegible] niet; meer dan 500 pikols tegelijk behoeft hij niet [illegible]koopen. De voorwaarden van verkoop kenmerken [illegible] door eene hooge mate van praktische eenvoudighe[illegible].

Zoo b. v. [illegible]de suiker of koffij op bedreiging van boete binnen tw[illegible]anden betaald en afgehaald zijn. — Kosten komen er [illegible] althans zijn zij niet noemenswaardig.

Alles loopt dus a[illegible]en een kort tijdsbestek. Verkoopen op ceelen en [illegible] niet te kwalificeeren transaktien, die daarvan in [illegible]land het gevolg zijn, kent men gelukkig hier nog ni[illegible].

Wij wenschen ze ook n[illegible] kennen.

Maar wij vragen, waaro[illegible] wij hier missen dat *gekompliceerde* zamenste[illegible]door de veilingen zich in Nederland kenmerken en die zoo hoogst ongunstig [illegible] voor de belangen van [illegible] schatkist zoo schadelijk afsteken bij de eenvoudige, hoogst praktische wijze, die men hier met zooveel succes heeft gevolgd en nog volgt?

Wij erkennen dat het *sorteren* in Nederland nuttig kan zijn, maar ontkennen dat men daartoe het gild der makelaars behoeft. De Nederlandsche Handelmaatschappij zal, als agent der Regering, deskundigen in overvloed kunnen vinden, die de sortering voor haar op eene min kostbare wijze bewerkstelligen. Ook op vele makelaars is toepasselijk het oude hollandsche spreekwoord, *dat het niet alle koks zijn, die lange messen dragen.*

De Javasche handel weet dit het best. Hij zou het oogenblik zegenen, waarop deze *middeneeuwsche, onnutte* en *dure* schakel werd verbroken tusschen hem en den Nederlandschen handel. Het is voor iederen ondernemenden Indischen handelaar een spook, dat hem voortdurend aangrijnst en dat met al zijne wezenlijkheid de deur binnen komt met de *serie* van niet te kwalificeren onkosten onder elke *verkooprekening.*

Wij ontveinzen ons niet, dat de minister van kolonien, die den bodem zou willen inslaan aan het verderfelijke, door ons bestreden stelsel, een moeijelijken strijd zou hebben te strijden.

Maar wij ontveinzen ons evenmin, dat hij als overwinnaar uit dien strijd zou terugkeeren, indien hij zich slechts van eerlijke wapenen bediende; indien hij den wezenlijken toestand van zaken voor de natie openlegde; indien hij aantoonde, dat de bekende en onbekende inkomsten der makelaars vertegenwoordigen de som, die de nederlandsche natie nu meer aan belastingen moet opbrengen.

En hoe groot die som is, zagen wij daar even slechts gedeeltelijk.

Zulk eene daad zou bij den strijd, die den minister wachten zou, eene heldendaad zijn.

Maar ook zulk eene daad zou met gulden letters worden opgeteekend in de geschiedrollen des vaderlands door tijdgenoot en nakomeling.

BATAVIA, December 1859. JUSTINUS.

(Wordt vervolgd.)

Het Onderwijs der Javanen.

(Vervolg.)

Wat het eerste deel der vraag betreft, daarop zal een tabellarisch overzigt het beste en kortste antwoord kunnen geven, waarom wij ons de lastige moeite van zijn vervaardiging, uit de jaarlijksche verslagen, die daarvoor wel iets te wenschen overlaten, zullen getroosten.

Getal Kinderen op de Scholen aanwezig, ultimo December.

NAMEN DER SCHOLEN.	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858
Residentie Bantam, Serang.	....	....	....	....	10	20	21	16	18	9	8
Residentie Batavia.	....	....	....	geen schl.		....	....	....	....	....	....
Ass. Residentie Buitenzorg.	....	....	....	geen schl.		....	....	....	....	....	....
Ass. Residentie Krawang, Poerwokarta.	....	....	....	....	30	15	16	18	24	32	23
Residentie Preanger Regentschappen Tjandjor	....	....	....	....	....	39	41	19	0 1)	21	13
Bandong.	....	....	....	....	....	25	25	36	40	33	36
Soemedang.	....	....	....	....	....	21	32	29	38	38	38
Soekapoera 2)	....	....	....	....	....	27	34	27	22	23	22
Garoet.	....	....	....	....	....	13	11	15	17	12	40
Residentie Cheribon, Cheribon.	....	....	....	....	....	....	11	5	11	12	0 3)
Residentie Tagal, Tagal	....	....	....	....	65	66	69	60	26 4)	23	31
Pamalang.	....	....	....	....	....	....	....	....	35	42	49
Brebes.	....	....	....	....	....	....	....	....	42	46	41
Residentie Pekalongan, Pekalongan.	....	....	....	....	23	18?	12	10	17	6	29 5)
Residentie Samarang, Samarang.	....	....	....	....	....	....	....	....	40	53	42
Residentie Japara, Patti.	....	28	33	33	28	24	21	21	22	22	35
Japara.	....	....	....	....	....	....	....	39	31	35	35
Residentie Rembang, Rembang.	....	....	....	12	56	24	30	18	20	19	20
Toeban.	....	....	....	....	36	60	61	59	60	60	61
Bodjo-Negoro.	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	45
Blora.	....	....	....	....	....	....	....	....	....	23	17
Residentie Soerabaija, Soerabaija 6).	....	....	....	....	....	60	75	87	99	100	80
Residentie Pasoeroean, Pasoeroean.	....	....	85	76	74	63	45	43	38	77	72
Malang	....	....	....	....	....	....	62	53	45	47	45
Bangil.	....	....	....	....	....	....	31	29	23	22	20
Residentie Probolingo.	....	....	....	geen schl.		....	....	....	....	....	....
Residentie Bezoeki, Bezoeki	....	....	....	....	....	17	24	28	19	30	21
Residentie Kadoe, Magelan.	....	....	....	33	72	88	40	41	29	47	43
Temangong.	....	....	....	30	23	20?	19	14	22	24	21
Montilan.	....	....	....	16 7)	....	....	....	....	....	....	....
Residentie Banjoemaas, Banjoemaas	....	....	....	....	73	50?	41	76	77	92	56
Poerbolingo.	....	....	....	....	....	....	....	....	....	40	51
Residentie Bagelen, Poerworedjo.	....	....	....	....	51	71	72	44	43	44	118
Ambal.	....	....	....	....	52	37	38	66	87	78	50
Keboemen.	....	....	....	....	61	44	45	45	40	32	44
Residentie Djokdjokarta.	....	....	....	geen schl.		....	....	....	....	....	....
» Soerakarta. 8).	....	....	....	....	....	30	24	20	16	7	6
» Madioen, Madioen.	....	....	....	....	....	....	....	40	39	30	40
Magetan.	....	....	....	....	....	....	....	33	14	15	21
Ponorogo.	....	....	....	....	....	....	46	65	43	32	23
Ngawi.	....	....	....	....	....	....	....	26	20	16	34
Ass. Residentie Patjitan, Patjitan.	....	....	....	....	....	13	21	23	23	27	20
Residentie Kediri, Toeloeng-Agong.	....	....	....	....	....	?	85	91	75	79	60

1) De school werd gesloten, wegens de volslagen onbekwaamheid van den Onderwijzer, tot een onderwijzer van de kweekschool voor haar beschikbaar mogt zijn.

2) Sedert 1854 Manondjaja.

3) De School moest gesloten worden wegens overplaatsing van den Onderwijzer, die door geen ander vervangen werd.

4) Het getal der Schoolkinderen verminderde zoo aanmerkelijk bij dat des vorigen jaars door de opening der scholen van Pamalang en Brebes.

5) Volgens een andere gemiddelde opgave over het geheele jaar, 's maands 14 in 1855; 11 in 1857; 20 in 1858.

6) Deze School, waar gratis onderwijs gegeven wordt, door de afdeeling Soerabaija der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen opgerigt, ontvangt sedert einde 1858 geldelijke ondersteuning van het Gouvernement.

7) In 1852 ingetrokken en met die van Magelaan vereenigd.

8) De externen school aan de kweekschool verbonden.

Uit dit tabellarisch overzigt blijkt reeds aanstonds, dat in sommige residentiën volstrekt geen scholen, daarentegen in andere meer dan een school voor de Javanen zijn.

Tot de eersten behooren Batavia, Buitenzorg, Probolingo en Djokdjokarta; tot de laatsten, de Preanger-Regentschappen, waar vijf scholen zijn; Tagal met twee; Japara met twee; Rembang met vier; Pasoeroean met drie; Kadoe met twee; Bagelen met drie en Madioen met vier.

Men zou een geheel onjuiste gevolgtrekking maken, indien men op grond van de aanwezigheid dier scholen in de laatste residentiën, besloot tot den meerderen lust en opgewektheid der bevolking daar, voor het onderwijs, boven dien van haar in de eerste, waar nog geen scholen zijn. Die scholen toch, mogen ook enkele regenten daartoe gewillig zelfs krachtig hebben meêgewerkt, danken haar oprigting en bestaan verder alleen aan de residenten en europesche hoofden des bestuurs, op de hoofdplaatsen en onderhoofdplaatsen, waar ze gevonden worden. Belangstelling in- en ijver voor het onderwijs, voor de ontwikkeling van den Javaan, tegelijk met de groote behoefte aan meer onderwezen inlandsche beambten en kantoorklerken drongen hen daartoe.

Vragen we thans andermaal, werd het getal scholen en schoolkinderen steeds voortgaande meer, en wel in die mate, als de oprigting van zoo vele scholen tegelijk, in den aanvang, deed verwachten; dan zegt ons een blik op het tabellarisch overzigt reeds aanstonds, dat dit wat scholen betreft het geval niet was. Immers, de eerstgenoemde residentiën bleven tot heden nog altijd van scholen verstoken, terwijl het in andere bij de in den aanvang opgerigte bleef. Slechts in eenige kwamen nog enkele bij: in Tagal twee, te Pamalang en Brebes; in Japara een, te Japara; in Rembang twee, te Bodjo-Negoro en Blora; in Banjoemaas een, te Poerbolingo; in Madioen vier; terwijl in Samarang de eerste school werd opgerigt.

Er vond wel geenszins stilstand plaats, maar de voortgang was langzaam, langzamer dan men in den aanvang mogt meenen. Men mag, ja men moet ook, als een groote oorzaak van dien langzamen voortgang aannemen het gemis aan geschikte onderwijzers, én omdat men die niet vond in zijn omgeving, én omdat de kweekschool, zelf nog niet kunnende voorzien in de behoeften van de bestaande scholen, die dus onmogelijk kon geven voor nog meerdere, wier oprigting noodig was, maar daarom moest uitgesteld worden Er deed zich nog een ander verschijnsel hieromtrent voor.

Soendanezen willen niet naar de kweekschool gaan en Javanen waren minder geschikte onderwijzers voor scholen in de Soenda-landen. Immers een te Cheribon en een te Tjandjor geplaatst, beiden van de kweekschool gekomen, werden, hoezeer ook voor de overige vakken van onderwijs voldoende bekwaam, daar ongeschikt voor hun werkkring bevonden, omdat zij, Javanen van geboorte, de taal des lands, het Soendaasch en ook het Maleisch, niet genoegzaam voor onderwijzers verstonden.

De eerste werd daarom naar elders overgeplaatst en de school stond stil, terwijl die van Tjandjor zeer achteruit ging. Het is daaruit en uit meer overtuigend gebleken, dat de Soenda-landen een eigen kweekschool behoeven. Voorstellen daaromtrent zijn reeds gedaan en men mag verwachten, dat die kweekschool zal opgerigt worden.

Ging de oprigting van nieuwe scholen zoo langzaam voort, dan moet men reeds daaruit besluiten, dat het getal der schoolkinderen sedert niet zoo aanmerkelijk kan vermeerderd zijn. Maar bovendien zegt ons een blik op het overzigt, dat op sommige scholen het getal der scholieren allengskens minder werd. Zoo daalde dat der school te Bantam van 20 in 1852, allengskens tot 8 in 1858, te Tjandjor van 39 in 1853 tot 13 in 1858; werd die van Cheribon, in 1854 met 11 kinderen geopend, gesloten; Malang van 62 in 1854 — 45 in 1858; Bangil van 31 in 1854 — 20 in 1858; Magelan van 88 in 1853 — 43 in 1858; Soerakarta van 30 in 1853 — 6 in 1858; Magelan van 33 in 1853 — 21 in 1858; Ponorogo van 65 in 1855 — 23 in 1858; Toelong Agong van 91 in 1855 — 60 in 1858. Op andere scholen bleef het getal der scholieren omtrent hetzelfde, werd dat althans niet belangrijk vermeerderd.

In sommige residentiën klom dat daarentegen aanmerkelijk: in Tagal van 66 in 1855 tot 121 in 1858 op de drie scholen aldaar; in Japara van 28 in 1849 tot 70 in 1858, op de twee scholen; in Rembang van 56 in 1852 tot 143 in 1858 op de vier scholen; in Banjoemaas van 41 in 1854 tot 107 in 1858. Nog staan de cijfers van enkele andere residentien thans gunstiger dan bij de opening van haar scholen. Maar moge zoo ook het totaal getal der schoolkinderen thansnog altijd meer zijn dan dat in den aanvang, het is voorzeker geenszins vermeerderd in evenredigheid tot het meerder totaalgetal der scholen, van thans bij toen.

En, welke is de oorzaak, waarom van zoo veel honderdduizende kinderen op Java, nu daar toch reeds sinds meer dan zeven jaar door het gouvernement gelegenheid wordt gegeven voor onderwijs, slechts eenige honderden ter schole komen?

Wij wezen reeds op de eerste en grootste oorzaak. De Javaan, niet onderwezen, nog op zoo lagen trap van ontwikkeling staande, kan daarom het nut van schoolonderwijs niet waarderen, niet voor zijn kinderen begeeren. Zoo hij, van zijn standpunt de zaak beschouwd, er niet tegen is, wat maar al te dikwerf het geval is, dan is het hem, over het algemeen, toch een geheel onverschillige zaak.

Onverschilligheid, onlust, onwil, zietdaar de eerste en grootste oorzaken van dat kwijnen der school. Wij noemen ze de eerste en grootste oorzaken, omdat nog andere daar bijkomen.

Men eischt, uitzonderingen daargelaten, betaling van schoolgeld; verder zijn de scholen slechts op eenige hoofdplaatsen gevestigd, ook in den regel maar alleen geopend voor kinderen van aanzienlijken en beambten.

Zal een schoolonderwijs algemeen, een volksonderwijs worden, een onderwijs, waarvan zoo velen als willen gebruik kunnen maken, dan moet het kosteloos gegeven worden. Vooral is dit noodzakelijk voor de Javanen, van wie de groote menigte, of niet genoegzaam bemiddeld is, of het overleg mist, om geregeld 's maands, al is het ook maar één of een halve gulden schoolgeld, voor ieder schoolkind af te zonderen of te betalen. Is misschien de een of gene daartoe wel in staat, dan zal hij over 't algemeen zich toch niet dan noodig en gedwongen die uitgave laten welgevallen voor een onderwijs, dat hij niet kan waarderen voor zijn kinderen.

ren, dat hem daarom onverschillig, althans geen geldelijk offer van zijn zijde waard is.

Om niet geheven, kan en mag men verwachten, dat in weerwil van algemeen bestaande onverschilligheid, dikwijls onwil, bij opwekking en aandrang daartoe, steeds meerderen uit alle klassen zullen komen, om er voor hun kinderen gebruik van te maken.

Betaling van schoolgelden zal daarom altijd een groote oorzaak zijn en blijven, dat vele kinderen niet ter school komen. Komt daarbij nu nog, dat alleen op de ver verwijderde hoofdplaats een school bestaat, zoodat de ouders bovendien nog kostgeld voor hun kinderen moeten betalen, dan, ieder zal dit aanstonds gevoelen, wordt de zaak nog zoo veel erger, ja grootendeels geheel onmogelijk gemaakt.

Maar gesteld eens, er waren boeren, menschen van nederigen stand op Java, die noch door onverschilligheid terug gehouden, noch door gemis aan geld verhinderd werden, hun kinderen naar die scholen te zenden; ze zouden dan immers toch nog niet toegankelijk voor hen zijn, daar haar deuren slechts openstaan voor kinderen van aanzienlijken en beambten. Dat alles moet dus anders worden. Bestaan toch reeds bij het volk zoo groote en magtige oorzaken van onverschilligheid en onwil tegen het schoolonderwijs voor hun kinderen, wel moet dan van de zijde des onderwijs, alles naauwlettend vermeden worden, wat die zouden kunnen voeden, en zoo de uitbreiding van het onderwijs geheel in den weg staan.

Daarom is gratis onderwijs, gemakkelijk te verkrijgen en voor ieder toegankelijk, een eerste noodzakelijke vereischte voor Java.

Ook twijfelen wij er geen oogenblik aan, dat voor een volk als de Javanen, een voor hen passende schoolpligtigheid eisch en noodzaak is.

Zijn zij ten eenenmale onbekwaam, om de hooge waarde van het onderwijs te beseffen, dan is de regering geroepen dit voor hen te doen.

Men opent toch geen scholen, en geeft daarvoor geld uit, om een volk, dat ze zoo noodig heeft, maar te dom of onwillig is, om er met zijn kinderen binnen te gaan, er nu maar met hen omheen of voorbij te laten wandelen.

Dat begrepen en begrijpen ook vele hoofden van plaatselijk bestuur, en daaraan ook vooral danken wij het, dat er nog zoovele kinderen in de scholen komen als er zijn.

Sommige scholen zijn tot in vier vijf klassen verdeeld.

De vakken van onderwijs zijn op de eene school meer dan op de andere. Zoo worden op de school van Bantam, waar nog geen onderwijzer der kweekschool is geplaatst, de leerlingen onderwezen in het lezen en schrijven van Maleisch en Javaansch in hun eigen letterschrift, als mede in het rekenen tot den regel van drieën en in de aardrijkskunde; op die van Krawang, evenzeer van een onderwijzer der kweekschool verstoken, alleen in het lezen en schrijven van Maleisch met latijnsch en eigen karakter, verder in het rekenen als boven.

Andere scholen, waar onderwijzers zijn van Soerakarta, voegen er, voor de meer gevorderden, nog bij de leer der evenredigheden en breuken voor de rekenkunde, breiden het onderwijs in de aardrijkskunde uit over Azie, Nederland en zijn West-indische bezittingen; onderwijzen ook het teekenen, vooral van landkaarten, de beginselen der praktische land-meetkunde; laten de leerlingen verder schriftelijk uit de eene Inlandsche taal in de andere overbrengen, ook brieven daarin stellen. In de Soenda-landen wordt ook nevens het Maleisch en Javaansch het Soendaasch geleerd.

Op sommige scholen wordt ook het houden van boek van ontvangsten en uitgaven, op eenvoudige wijze, het berekenen van transportloonen, de herleiding van de verschillende gebruikelijke maten en gewigten, nog een en ander, wat den aanstaanden beambte of schrijver noodig is, onderwezen.

Op de eene school wordt meer dit, op de andere meer dat onderwezen, naar de verschillende bekwaamheden van den onderwijzer en de zienswijze van het hoofd des plaatselijken bestuurs. Eenheid van onderwijs, ook voor het tegenwoordige nog moeijelijk daar te stellen, bestaat dus niet, althans slechts in eenige hoofdtrekken.

De scholieren zijn van verschillenden leeftijd; kinderen, ook jongelingen, soms mannen. Van daar dat verscheidenen de school verlieten, omdat zij gingen trouwen.

De geregelde opkomst en de duur van hun schoolgaan, laten voor velen veel te wenschen over. Deze verlaten de school, zoodra zij lezen en schrijven kunnen. Andere leeren er nog wat rekenen bij, en beschouwen zich dan als genoegzaam volleerd. Daarentegen mogen de trouwe opkomst, vlijt en vorderingen van vele anderen zeer geroemd worden. Zij maakten een goed gebruik van het onderwijs, werden bij het verlaten der school veelal geplaatst, werden goede en geschikte beambten.

Op de school te Pasoeroean, waar ultimo December 1851, — een zeventig kinderen waren, van acht tot vijftien jaar, wordt voor dat jaar de navolgende klassifikatie aangegeven; kinderen met veel aanleg . . 15
» van middelmatigen aanleg . . . 29
» van weinig of geen aanleg . . . 34
76

Wij zouden nog veel over de scholen kunnen schrijven en opmerken, maar zijn aan zekere grenzen gebonden, die niet mogen overschreden worden. Het gegevene moge daarom voldoende zijn. (*Wordt vervolgd.*)

Europaas toestand.

II.

Hebben wij gezien, hoe in Nederland nog steeds de oude kleingeestigheid en het oude provincialisme heerscht, toch is het land gelukkig te noemen, dat, geheel buiten de werking en warling der europesche staatkunde, zijne krachten kan aanwenden tot verbetering en volmaking van zijn innerlijken toestand.

Treden wij thans buiten de grenzen.

In Belgie zien wij de geestelijkheid met waarheid en leugen strijden en ijveren voor de regten van den paus. Volgens hunne bewering zijn die gedeelten van den kerkelijken Staat, waar eindelijk de vrijheid haar lang vergeten stem heeft doen hooren, ongelukkig, en is het eenige middel, om wederom gelukkig te zijn, de terugkeer onder de heerschappij van Pius IX.

Die geestelijkheid blijft zich in het onbeschaamd loochenen van historische feiten volmaakt gelijk. Italie ligt voor ons, om te getuigen, dat de kerkelijke Staat en het koningrijk der beide Sicilien de ongelukkigste, minst beschaafde, armoedigste deelen zijn van het schiereiland, een bewijs te over voor de door elken onbevooroordeelde onbetwiste waarheid: waar de paus regeert, wordt het land arm."

Wenden wij ons nog zuidelijker, dan overtuigen wij ons al spoedig, dat onder de »groote natie» een geest van ontevredenheid heerscht, die met den dag gevaarlijker wordt. Wij weten het, Napoleon III staat niet door de keuze, en de genegenheid zijns volks, maar door de bajonetten en de stem der priesters. Ontvallen hem deze steunsels zijner magt, of maar een van beiden, dan valt hij. Van daar zijn streven, om beiden te believen, het leger, door roem en wapenspel, de geestelijkheid, door de oogen te sluiten voor veel, wat hij anders gestrengelijk zoude straffen. Zoo een ander ligchaam als de geestelijkheid de bekende mandaten had gepubliceerd, voorwaar Cayenne zou spoedig de vermetelen onder zijn ongezonden hemel zien, die het waagden 's keizers daden te veroordeelen.

Ten gevolge der dubbelzinnige rol, die Louis Napoleon van den aanvang der verwikkelingen met Oostenrijk op zich heeft genomen, is zijne positie noch aangenaam, noch groot. Overal onafgedane zaken: Italie's toestand ongeregeld, Sardinie in moeijelijke verhouding tot het overige Italie, de hertogdommen in onzekerheid. Napoleon wilde Italie bevrijden van den Oostenrijkschen druk, en hij bepaalt den terugkeer der kleine, van Oostenrijk afhankelijke, door het naar vrijheid snakkende volk verjaagde tirannen. Het congres te Zurich kwam evenmin tot een gewenscht resultaat: de hoofdzaken, de eigenlijke *questions brulantes* werden eenvoudig geschoven op een Europeesch congres. Alweder uitstel, alweder verlenging van een toestand, die onhoudbaar is, voor Frankrijk zoowel als voor Oostenrijk, voor Sardinie als voor de hertogdommen en de legatien.

Dat europeesch congres zal gewigtige zaken hebben te behandelen. Alles wat voortvloeit uit de Weener traktaten van 1815, is van geenerlei waarde meer. Eigenlijk gezegd, heeft dit traktaat opgehouden geldig te zijn sints 1831, want door de afscheiding van Belgie was het traktaat feitelijk verbroken. Van daar dat onzes inziens een beroep op dit staatsstuk geen schijn van geldigheid meer hebben kan, nu het en door het verdrag van Villafranca en het Zuricher traktaat weder zoo zeer is geschonden.

Van de ontstane vertraging maakt de reaction aire partij in Italie gebruik, om proselieten te winnen voor haar stelsel. Hopen wij, dat de jonge vrijheid, het jonge liberalisme in Italie met zorge worde verpleegd en gekoesterd, en dat de Italianen verstandig genoeg zullen zijn, om niet ligtvaardig den schat wegte werpen, ten koste van zooveel bloed verkregen.

Maar wij hopen ook, dat Engeland zijne stem luide en krachtig doe hooren, en de zaak der vrijheid, dat is de zaak van leven en bloei, bescherme en verdedige. Engeland is het eenige rijk, dat daartoe in die mate in staat is. Frankrijk en Oostenrijk zijn te slaafsch: zij vreezen de openbare meening, weshalve men zorg draagt, vooral in eerstgemeld rijk, dat er geen openbare meening gekweekt kan worden.

De Duitsche Bond is vergeleken met een middeleeuwschen toren, waarin nachtuilen en vleermuizen huizen, — een snijdende vergelijking, snijdender nog door de bijvoeging, dat die toren van onderen begint in te vallen, waarom het beter zou zijn, hem geheel af te breken, dan hem te herstellen.

Spanje vertoont nog eens de opflikkering van zijn ridderlijken moed, doch, gelijk teregt is opgemerkt, ook de opflikkering van dweeperij: strijd met Marokko is strijd met de ongeloovigen, met de Mooren.

In het noorden van Europa gaat Rusland met bedaarde, maar zekere en vaste schreden voort op den weg van vooruitgang. Mogten wij hetzelfde zeggen van Zweden! Daar is onverdraagzaamheid op kerkelijk gebied nog steeds ten troon, vooral gesteund door hen, die de eersten moesten zijn, haar te vermorzelen, de geestelijken.

Turkije is en blijft de zieke man. Hopen wij, dat de dood zich spoedig over hem ontferme en hem van zijn lijden verlosse!

Hoeveel er derhalve moge zijn in den toestand van Europa, dat ons met bezorgdheid vervult, hoe donker somwijlen de toekomst der vrijheid zij, — zeker is het, dat die vrijheid steeds meer en meer doordringt en zal blijven doordringen, totdat het oogenblik daar is, waarin zij overal zegeviert.

BATAVIA.

Volgens een alhier ontvangen telegram is de mail maandagnamiddag te Singapore aangekomen. Een engelsche boot is gehuurd, om de hollandsche paketten naar Batavia over te brengen, terwijl de *Batavia* tot de volgende mail te Singapore zal blijven. Naar men ons mededeelt, zijn de prijzen van *koffij* en *suiker* ƒ 1.— gerezen.

— Een paar dagen geleden liep het gerucht hier, dat de *Medeah*, kapitein *J. Lourens*, met man en muis zou zijn vergaan. Wij hebben dadelijk informatien ingewonnen bij de agenten der *Medeah* en is het ons aangenaam onzen lezers te kunnen verzekeren, dat het gerucht *ten eenenmale ongegrond* is.

Te vergeefs zijn pogingen aangewend, om den uitstrooijer van dat *verzinsel* uit te vinden.

— Gisteren is door den Raad van Justitie alhier uitspraak gedaan in de zaak van den heer H. J. Lion, hoofdredakteur van het *Bataviaasch Handelsblad*, beschuldigd van hoon en smaad tegen den minister van kolonien en van hoon, smaad en laster tegen 's konings vertegenwoordiger in deze gewesten.

De Raad heeft den beklaagde, in een zeer uitvoerig en gemotiveerd vonnis, niet schuldig verklaard aan het eerste punt in de akte van beschuldiging, maar *wel* schuldig aan het tweede en hem mitsdien veroordeeld tot achttien maanden gevangenisstraf en de kosten.

— Voor ons liggen de twee eerste proefnommers van het *Padangsch- Nieuws en Advertentieblad*, van 17 en 24 December, ll. Behalve plaatselijke berigten, officieele benoemingen, voor zooverre zij op Sumatra betrekking hebben, handels- en scheepsberigten en advertentiën, vindt men een rubriek gemengde berigten, op de mannier van ons welbekend, bemind, gehaat en gevreesd *Kamper Courantje*. In het tweede proefnommer worden bijdragen over Sumatra, zijn land- en volkenkunde en voortbrengselen gevraagd.

Wij wenschen der jonge onderneming allen bloei en voorspoed, en merken nog alleen op, dat de abonnements prijs ƒ 12.50 per half jaar voor Java is, en dat de inteekening op bedoeld blad bij de uitgevers van den Java-bode kan geschieden.

— Gedurende de maand December is in de spaarbank gebragt . . . . ƒ 29.402:51.
en terug genomen . . . . . . » 4.973:05.

Op ultimo December beliepen de inlagen in het geheel van 756 inleggers . . . . ƒ 520.924:71.
en zijn tot dien datum teruggenomen » 129.687:87.

Zoodat ingelegd blijft ƒ 391.236:84.

— Men verzoekt ons de plaatsing van het volgende:

Militaire School.

De uitvaart van het jaar 1859 werd op genoemde school, door de goede zorg van het hoofdbestuur dier inrigting, zoo genoegelijk mogelijk gevierd, door het geven van een bal, waaraan door het fraaije korpsmuzikanten van het 12e Bataillon Infanterie de noodige luister werd bijgezet.

Hartelijken dank brengen wij allen aan onzen hooggeachten chef en mentor, den heer majoor Rappard, voor het ons' verschafte vermaak, dat door onzen waarden instructeur, den 1en luitenant Gaijmans, niet alleen als toeschouwer, maar zelfs als deelnemer, grootelijks werd vermeerderd. Ook aan dezen beminden officier brengen wij onzen opregten dank, daar toch het bijzijn van een onzer onmiddelijke chefs, bij dergelijke gelegenheden vooral, niet anders dan vereerend voor ons kan wezen.

Namens de Onder-Officieren van de Militaire School te Meester-Cornelis,
VAN STUWE, *Adjud.-Onderof.*
VAN OOIJEN, *Sergt.-Majoor.*

Soerabaija, 28 Dec. Zoo wij wel onderrigt zijn, is voor rekening der firma Major Matzen & Co. alhier, te Glasgow eene stoomboot gebouwd, bestemd alhier voor de kustvaart. Dit vaartuig, waarvoor geene kosten schijnen te zijn gespaard, ten einde het den passagiers zoo gemakkelijk mogelijk te maken, zoude 164 voet lang zijn en den naam dragen van *Prins van Oranje.*

Sidhoardjo. Den 18den dezer, des morgens te 9 uren, is een Javaan *Sarimin* genaamd, oud 16 jaren, van de dessa Kedoong Pandan, door een krokodil zes zware wonden toegebragt, die echter niet doodelijk zijn.

— Ll. Dingsdag heeft een schrikkelijk ongeluk op de fabriek Jacatra Oost te Pasoeroean plaats gehad. Het waterrad, waarmede de centrifuges worden bewogen, was in volle werking, toen een van de mandoors, die een van de kamraden smeren wilde, er tusschen geraakte, met dat ongelukkige gevolg, dat hij geheel verbrijzeld en in stukken gereten door de fabriek vloog. Dit is het derde ongeluk, dat op die fabriek in den tijd van een jaar heeft plaats gehad. Een man is dood gebleven, toen het dak van het molengebouw instortte, een tweede is den arm moeten afgezet worden, omdat die tusschen een der werktuigen verminkt was. En nu de derde geheel en al van een gereten. Niets kon men van een menschelijk ligchaam herkennen, als een der voeten, het andere gedeelte was aan stukjes door de fabriek gevlogen.

Ternate. De geheele maand door vielen er hier aanhoudende en zware regenbuijen, vergezeld van hevig uitschietende winden, die soms de zwaarste boomen ter neer velden. — De weg naar de bovenstraat, die met zeer veel moeite eerst onlangs zoo zeer was verbeterd, en verfraaid, werd door het afspoelende water bijna geheel weder vernield.

Op den 30sten Oct. en den 18den en 20sten Nov. nam men ligte schokken van aardbeving waar. — De kraterberg rookte weder sterk.

— Door het vochtige en ongestadige weer zijn er veel zieken; vooral zijn er veel ooglijders.

(*Soer. Cour.*)

Padang, 24 December 1859. Op den 21 November heeft de heer *Cornelius* met gunstig gevolg het examen voor den *tweeden* onderwijzers-rang alhier afgelegd. Ook de heeren *Gossiaux* en *Buflo* hebben den 22 daaropvolgende, met hetzelfde gevolg, het examen voor den *derden* onderwijzers-rang volbragt.

In den laatsten tijd hebben wederom een paar diefstallen met inbraak alhier plaats gevonden. Den 12den dezer werd bij de firma P. S. & Co. eene kleine som vermist; de dief is tegen een bamboe naar boven geklommen, heeft eenige pannen van het dak genomen en een gat in den zolder gemaakt, waardoor hij zich heeft nedergelaten.

Weinige dagen daarna is bij den chinees N....... ingebroken en voor circa ƒ 2,000 aan waarde geroofd. Genoemde chinees had alle versierselen voor het trouwfeest van zijne dochter gereed liggen, welke voorwerpen allen zijn ontvreemd.

— Men schrijft ons van *Lobonlong*, den 20sten December 1859.

Een tijger rigtte in de omstreken van *Lobonlong* groote verwoestingen aan. Op een nacht doodde hij vier merriepaarden, den volgenden dag eene koe. De Maleijer *Dato Maradja*, vroeger Panghoeloe Kapala te *Lobonlong*, een bekend jager op tijgers en kaaimans, ging den 14den dezer op dezen tijger ter jagt, vergezeld door vijf Inlanders met lansen gewapend. Al spoedig ontmoet-

te bij het beest en schoot hem aan, evenwel niet doodelijk. De tijger nam daarop de vlugt.

Den volgenden morgen ging hij op nieuw ter jagt, wederom ontmoette hij hem spoedig en schoot, doch het geweer ketste; zijn gevolg nam daarop de vlugt, terwijl *Dato Maradja* in een boom trachte te klimmen. De tijger pakte hem echter bij het opklimmen in een been en sleurde hem naar beneden. Reeds in de klaauwen van den tijger zijnde, had hij nog de tegenwoordigheid van geest om zijn kris te trekken. Nu volgde eene hevige worsteling, het vleesch werd *Dato Maradja* van de borst en de dijen gescheurd, terwijl hem een teen en een vinger werden afgebeten.

De tijger bekwam acht krissteken, waaraan hij, nadat de worsteling ongeveer een half uur geduurd had, bezweek.

Dato Maradja is vier en twintig uren later, ten gevolge van de bekomene wonden, overleden.

(*Pad. N. en Adv. Blad.*)

FRANKRIJK.

De dagbladschrijvers van 1830. 't Is opmerkelijk om na een tijdsverloop van bijna 30 jaren eens nategaan, wat er geworden is van de 44 journalisten, die den 26 Julij 1830 protesteerden tegen de ordonnanciën van Karel X.

De *National* had negen harer redacteuren bij de onderteekenaren: de HH. Gaujo, prefekt geworden onder Lodewijk Philips; Thiers, men weet wat hij was en, wat hij is; Mignet is lid van de fransche akademie; Carrel is dood; Peisse is conservateur van het museum der studien aan de school der schoone kunsten Albert Stapfer is dood; Dubochet is uitgever; Rolle is bibliothekaris aan het stadhuis; Chambolle is secretaris van een spoorwegmaatschappij.

Van de redakteuren der *Constitutionnel* waren er vier onderteekenaars; de heeren Etienne en Evariste Dumoulin zijn dood; Cauchois Lemaire is oud-archivaris.

De *Globe* telde er insgelijks vier, de Heeren Pierre Leroux, die Jerrey bewoonde; Dejean, naderhand staatsraad; de Remusat is lid der fransche akademie; de Guisard is oud prefekt.

De *Courrier des Electeurs* had den Heer Serrano de jonge, die zich thans met historischen arbeid bezig houd.

De *Courrier Français* had er de Heeren Guyet, Chatelin en Valentijn de la Pélouze, allen overleden, Moussette, thans bij de spoorwegen; Dupont, tegenwoordig advokaat te Parijs, en Avenel, nog altoos letterkundige.

De *Temps* had de heeren Senti, tegenwoordig geëmploijeerde aan het ministerie van buitenlandsche zaken; baron Haussmann, senator en prefekt van de Seine; Dussart en Buzoni, letterkundigen; Barbaroux, procureur-generaal op het eiland Bourbon; Chalas, geëmploijeerde bij het ministerie; Billard, oud perfekt; Jacques Coste, in 1859 overleden; J. J. Baude, staatraad.

De *Revolution* had Levasseur; Plagnol; James Fazy, staatsman in Zwitserland.

De *Figaro* had Bohain, overleden, en Nestor Roqueplan, tegenwoordig directeur der opera-comique.

Het *Journal de Paris*: Leon Pillet, overleden.

De *Sylphe*: Vaillant, overleden.

DUITSCHLAND.

Het Schillersfeest.

Het *Schillersfeest* brengt geheel Duitschland in beweging. De toebereidselen daartoe zijn ditmaal op vele plaatsen inderdaad grootsch te noemen; en niet het minst te Weenen, waar o. a. de toestemming is gegeven, dat al de in die stad aanwezige militaire muziekkorpsen tot de feestviering zullen medewerken. Te Göttingen zal het feest niet alleen door de ingezetenen, maar vooral ook door de universiteit, op eene buitengemeen plegtige wijs gevierd worden. In Brunswijk leeft thans nog een boezemvriend van Schiller, de 91jarige geneesheer dr. Eicke. Hij geniet eene volkomen gezondheid en zal dit feest te Göttingen bijwonen. Uit Weimar is uitgegaan eene oproeping, om bij deze gelegenheid ook voor het *Schillerfonds*, »tot ondersteuning van zoodanige verdienstelijke Duitsche auteurs, of hunne nagelaten betrekkingen, die zich in behoeftige omstandigheden bevinden," ruime bijdragen te leveren. Evenwel heeft de politie te Koningsbergen en die te Berlijn, den opentlijken optogt niet alleen, maar ook alle publieke demonstratiën, zoo als optogten, illuminatien enz. verboden. Toch zal er te Berlijn een standbeeld voor hem worden opgerigt. In de stad Hannover zal o. a. op den avond van den 10den November een optogt plaats hebben met niet minder dan 2500 fakkels; in den hof-schouwburg aldaar zullen verscheiden avonden achtereen stukken van Schiller worden opgevoerd. Ook te St. Petersburg zal de 100ste geboortedag des dichters met veel luister worden herdacht. Opmerkelijk is het, dat men het in Duitschland oneens is over den dag, waarop het feest moet worden gevierd. Terwijl toch de meesten daarvoor den 10den November meenen te moeten houden, beweren anderen, dat het feest moet gevierd worden op den 11den, en wel op grond van een extract uit het dooppregister te Marbach, waaruit blijkt, dat »Johann Christoph Friedrich, wettige zoon van Johann Caspar Schiller, luitenant enz., en van Elisabethe Dorothe, geb. Kodweissin," aldaar »anno 1759 den 11den November geboren en gedoopt is geworden." De tegenstanders verzekeren, dat de groote dichter zijn geboortedag steeds vierde op den 10den. Ook zal thans de viering wel overal plaats hebben op laatstgenoemden dag, behalve, — [illegible] eene bekendmaking van het feestcomité aldaar, [illegible] te Marbach.

— Zelfs de ou[illegible]lieden kunnen zich geen October maand gelijk de te[illegible]oordige herinneren. De weiden waren met frisch [illegible] bedekt en prijkten met lentebloemen. In de omstr[illegible] van Frankfort zag men zelfs appelboomen, waaraan [illegible]k rijpe vruchten en nieuwe bloesems te zien waren.

— Koning Lodewijk van [illegible]eren laat op zijne kosten in de nabijheid van Kelhei[illegible] prachtig gedenkteeken bouwen, ter herinnering [illegible] de bevrijding van Duitschland van de Fransche overheersching. Het zal de gedaante van een met 32 kolossale zuilen versierden tempel hebben, en op den 30sten verjaardag van den slag bij Leipzig ingewijd worden. Tevens laat de koning op zijne kosten den veldmaarschalk prins v. Wrede, een standbeeld te Heidelberg, zijne geboortestad, oprigten. Dit 10 voet hooge standbeeld stelt den prins voor in zijn uniform als veldmaarschalk, houdende in de regterhand den maarschalksstaf en rustende met den linker voet op eene bom. Het model is door den beroemden beeldhouwer Bruggers vervaardigd.

RUSLAND.

De dagbladen behelzen eenige bijzonderheden omtrent Schamyl's reis naar de Russische hoofdstad. Na eene korte vermelding van het reeds vroeger door ons medegedeelde, betreffende zijne belegering te Gunbi door den Russischen generaal, prins Bariatinsky, en de wijze waarop het langs vroeger onbekende paden gelukte die vesting in te sluiten en den geduchten tegenstander op te eischen, — gaat het blad aldus voort:

Prins Bariatinsky was, door pijn aan den voet gekweld, op een grooten steen gaan zitten, terwijl Schamyl, buiten de vesting gekomen, om te verklaren dat hij zich overgaf, hem naderde. De officieren van den prins hadden er niet weinig tegen in te brengen, dat Schamyl zich in zijne volle wapenrusting voor hem zou vertoonen, doch de bevelhebber, de gevoeligheid der bergbewoners op dit punt beter kennende, gebood dat men den gevangene daarin de vrije keuze zou laten. Het bleek dan ook, dat de prins hiermede inderdaad nieuwe moeijelijkheden was voorgekomen, want Schamyl verklaarde later ten stelligste, dat hij den eerste, die het slechts mogt hebben gewaagd eene hand naar zijne wapens uit te steken, zonder aarzelen zijn dolk in het hart zou hebben gestooten.

Zoodra Schamyl zich bij den prins bevond, gaf deze hem te kennen, dat er in de gegeven omstandigheden geene sprake kon zijn van onderhandelingen of voorwaarden, aangezien hij volgens oorlogsgebruik als in het gevecht was gevangen genomen. »Al wat ik u met zekerheid kan zeggen," voegde de prins er bij, »is, dat uw leven of dat der uwen geen gevaar zal loopen; maar voor het overige hangt alles van mijn meester, den keizer af. Ziehier den kolonel Trampowsky, die u naar St. Petersburg zal geleiden."

Bij deze woorden wierp Schamyl den kolonel een min of meer schuwen blik toe. Later vernam men, dat hij op dat oogenblik niets anders dacht, of deze was bepaaldelijk belast om hem het hoofd af te slaan.

Nadat hiermede alle formaliteiten waren afgeloopen, zette Schamyl zich naast den prins op den grooten steen neder, wendde zich tot de Russische officieren en gaf dezen te kennen, hoe innig en diep het hem griefde, van de hem zoo dierbare bergwouden afscheid te moeten nemen. Graaf Endokinow, die wegens zijne bekendheid met de landtaal, geen tolk noodig had, wist eenige zoo gepaste bedenkingen daartegen in te brengen, dat Schamyl eindelijk welgemoed te paard steeg en tusschen graaf Endokinow en kolonel Trampowski, vergezeld van twee tolken en gevolgd door een eskadron Russische dragonders, zich op weg begaf.

Nadat het escorte zoo eene poos was voortgereden, kwam men bij een boschje, alwaar Schamyl verzocht, slechts zoolang halt te mogen, houden als noodig was om zijn gebed te doen. Nog altoos verkeerde hij in het denkbeeld, dat hij met geen ander doel werd weggeleid, dan om ter dood gebragt te worden, en in die gedachte deed hij dan ook een gebed als iemand, die gereed staat, om binnen weinige oogenblikken de aarde vaarwel te zeggen. Van tijd wierp hij daarbij een vlugtigen blik op het slagveld, waar zoo velen zijner getrouwe Muriden gevallen waren en welke hij met een gesmoorden zucht nog een laatst vaarwel scheen toe te roepen, terwijl de Russische ruiters in diepe stilte en in de meest eerbiedige houding, als onder den onweerstaanbaren indruk van de godsdienstige aandoeningen des grijzen strijders, rondom hem geschaard stonden en nu en dan een hunner hem in zijne koortsachtige spanning met een dronk waters verkwikte.

Denzelfden dag zocht hij, nog altoos onder den invloed van het denkbeeld des doods, zijn troost in een tweede gebed, doch toen men tegen den nacht in het kamp was aangekomen en hem in de prachtige tent de thee op een zilveren servies werd voorgediend, toen eerst scheen het hem duidelijk te worden, dat zijn leven geen gevaar liep.

Den 7den (19) September, had hij het genoegen, zijne familie bij zich te ontvangen. Zijne vrouwen Aminetta, Schouanetta en anderen schenen daarbij inzonderheid zeer bezorgd te zijn voor de bagage. Bij die goederen was intusschen niets van eenige geldswaarde dan een zak, die hoogstens 7000 roebels (ruim *f* 14,000) kon bevatten, zoodat alle geruchten, omtrent de onnoemelijke schatten, die het Circassisch opperhoofd zich door zijn gevolg liet achterna brengen, ten eenenmale ongegrond bleken te zijn. Niet alleen toch was die zak zijn eenige rijkdom, maar hij was zelfs zoo schraal voorzien van kleedingstukken, dat men genoodzaakt is geweest, deze voor hem en de zijnen bij de Armenische kleermakers te Schoura te bestellen, ten einde hij waardig als vorstelijk opperhoofd zou kunnen verschijnen.

Tot aan laatstgenoemde stad ging de reis te paard, geëscorteerd door twee eskadrons kavallerie, een bataillon infanterie en 200 milicien van Daghestan. Het escorte was onophoudelijk omringd door duizende bergbewoners, die men soms alle moeite had van hun beminden iman verwijderd te houden; want terwijl de vrouwen onder luide weeklagten en bittere tranen het ongelukkig lot van den gevangene beschreiden, drongen de mannen met geweld door de Russische troepen heen en klemden zich aan het tuig of kusten in vervoering zijne kleederen.

Intusschen werd een jong officier, de luitenant Assatouroff, belast met de zorg voor Schamyl's vrouwen; hij wist deze door allerlei kleine beleefdheden zoodanig voor zich in te nemen, dat voorzeker maar weinig kavaliers zulke ondubbelzinnige bewijzen van de genegenheid hunner dames zullen ontvangen, als met hem het geval was. Onophoudelijk liet hij de muzijk, die zich met het detachement op weg had begeven, de meest opwekkende stukken uitvoeren en waren de Circassische schoonen daar al bijzonder mede gediend; nog meer viel het in haren smaak, toen zij te Schoura allerlei nieuwe, waaronder vele voor haar nog vreemde stoffen voor haar toilet ten geschenke ontvingen. Langs den geheelen weg scheen de reis haar dan ook bijzonder goed te bevallen, daar de meeste tijd op het laatst in vrolijk gesnap en allerlei scherts werd doorgebragt; ja zij waren in zulk eene opgeruimde stemming, dat terwijl Shamyl onderweg op een bergtop zijn gebed deed en de Mahomedaansche plegtigheid der wassching verrigtte, zijne vrouwen op eenigen afstand onder de volle toonen der veldmuzijk langs de wanden en steilten met elkander al stoeijend liepen dansen.

Voor de aankomst te Schoura gevoelde Schamyl zich ongesteld, waarop de Muriden terstond het vermoeden te kennen gaven, dat hij vergiftigd zou zijn. Door spoedig toegediende geneeskundige hulp was dit echter weder spoedig geweken, even als ook het geval was met zijne dochter, die zich insgelijks kort na de aankomst niet wel bevond. Schamyl toonde zich over die geneeskundige behandeling ten hoogste voldaan. Hij bleef daar ongeveer vijf dagen, gedurende welken tijd de bestelde kleederen werden gemaakt en hij inmiddels gelegenheid had, om ten huize van den baron Wrangel bekend te worden met de gemakken van het voor hem ten eenenmale vreemde Europesche leven. Den 17 (29) September kwam men te Mozok, alwaar Schouanetta's broeder, een Armenier, Oulouchanow genaamd, woonachtig was, die den vorstelijken gebieder op de meest eervolle wijze onthaalde.

Acht dagen later was kolonel Trampowski eindelijk met zijn beroemden gevangene te Kharkowava aangekomen, alwaar hij bevel kreeg, om zich naar Tchougonieff te begeven, ten einde Schamyl aan den keizer voor te stellen. Het is onmogelijk de aandoening van den grijzen held te beschrijven, toen hem werd aangezegd, dat hij gewapend bij den Czaar zou mogen verschijnen. Niet minder genoegen deed het hem te vernemen, dat hij ook te Moskau en St. Petersburg een bezoek zou afleggen en aldus met eigen oogen zou zien, wat zijn oudste zoon Djewal Eddin hem als zoo verrukkend beschreven had.

Schamyl werd door den keizer met de meeste welwillendheid ontvangen. Op de groote parade, waar hij naast den Russischen monarch reed, gaf hij, bij de uitvoering der groote manoeuvres, zijne opgetogenheid lucht met den uitroep: »Sire! wat hebt gij daar toch een aantal uitmuntende troepen!" Bij de voorstelling in den circus van Charkoff kon hij naauwelijks gelooven, wat hij zag; hij meende stellig, dat dit alles grootendeels een bedrog was of in zijne verbeelding bestond. Op het bal bij den gouverneur der stad stond hij niet minder verbaasd, op het gezigt der verschillende bonte groepen. »Gij behoeft waarlijk," zeide hij tot een der aanwezigen, »niet naar een paradijs na uw dood te verlangen; want al wat de groote profeet ons beloofd heeft daar te geven, hebt gij reeds hier."

Bij zijn bezoek in de groote wapenfabriek welde hem een traan uit het oog, bij de herinnering van al wat zijn zoon hem daaromtrent verhaald en dat hij toen met een ongeloovigen glimlach beantwoord had; maar toch nu in werkelijkheid aanschouwde.

Dat hij thans te St. Petersburg het algemeene onderwerp der gesprekken is, zal wel niet behoeven gezegd te worden.

AFRICA.

Van de grenzen van Marokko worden de volgende tijdingen medegedeeld: Generaal de Martimprey is den 17den Oct. te Menesse-el-Kiss aangekomen, even als de generaals Ligny en Desvaux en de staf. Den 18den kwam ook generaal Jusuf met zijne divisie aan. Sedert twee dagen had de cholera zich in het kamp geopenbaard, en begon vrij hevig te woeden; evenwel had generaal de Martimprey besloten de expeditie niet uit te stellen.

Den 21sten trok de divisie d'Esterhazy op, alle manschappen medevoerende, die slechts ligte aanvallen van cholera hadden; zij ging naar de vlakte van Triffa, den weg langs de bergen nemende, en kampeerde te Aia-Regada, waar de cholera minder werd. Arabieren hadden zij niet gezien.

Den 22sten kwam de divisie te Oued-Moulla aan, waar eene verschansing werd opgerigt, om de zieken te huisvesten; den 23sten deed men eene verkenning op de helling der bergen; den 25sten werden de werkzaamheden aan de verschansing voortgezet.

Den 25sten voegde de divisie Jusuf zich bij de divisie d'Esterhazy en den 27sten trokken beiden op naar de hoogste toppen van het gebergte der Beni-Snassen en hadden den 30sten een gevecht van 3 uren vol te houden, waarna deze volksstam geheel tot onderwerping werd gebragt.

De soldaten beklaagden zich, dat er niet goed voor levensmiddelen werd gezorgd; zoo hadden de troepen die van Oran waren vertrokken, sedert 60 dagen geen wijn gehad; er waren geene middelen genoeg voorhanden, om goed voor de zieken te kunnen zorgen en de hospitalen waren te ver verwijderd, om de cholera-lijders daarheen te kunnen transporteren.

Een brief van een tweeden luitenant meldt, dat er bij zijn regiment in 6 dagen ruim 350 personen aan de cholera zijn overleden.

Van den dood van generaal Jusuf wordt niets gemeld, zoodat men daaraan mag twijfelen.

Ingezonden Stukken.

Het oost-indisch leger.

De europesche militair, beneden den rang van officier.

In den Java-bode van 3den vindt men een stuk, getiteld: *De europesche soldaat*, onder den pseudoniem *Justinus*. Ieder die maar eenigzins bekend is met den toestand dier menschen, die een groot gedeelte der indische maatschappij uitmaken, zal zulks toejuichen. Worden de zaken in het ware licht gesteld en daardoor meer en meer bekend, dan kan het niet anders, of dit moet strekken, om het lot van hen te verbeteren, ten wier behoeve de schrijver van genoemd stuk eenige grieven opsomde. Vervolgens

het van ons, den geachten schrijver aan een gestrenge kritiek te onderwerpen, we willen integendeel nog eenige punten aanroeren.

Dat de geregelde aanvulling van het leger vele bezwaren in zich heeft, en dat daartoe moeite noch kosten worden ontzien, is overbekend, getuige o. a. de door Justinus aangehaalde bewijzen, waarbij voorzeker nog wel gevoegd mag worden het pas opgerigte koloniaal Invalidenhuis, waardoor het toekomstig lot van velen althans eenigzins is verbeterd.

Maar er moet nog veel, zeer veel gedaan worden voor den militair, en voor alles moet hij na volbragte dienst gelegenheid vinden tot uitspanningen. Van de europesche maatschappij is hij bijna geheel uitgesloten, en over het geheel schijnt die maatschappij met minachting zeer te zien op alles wat een groven uniform draagt. Wel heeft zij bij buitengewone gebeurtenissen eenig geld voor hen ten beste, doch overigens blijft haar deur voor hen gesloten.

Ongetwijfeld zijn hier gunstige uitzonderingen, maar het zijn en blijven excepties op den regel.

Hoe geheel anders is dat in het Moederland!

Wij zullen geen vergelijkingen maken; ieder, die als militair in Nederland gediend heeft, weet het.

Is het daarom wonder, dat de soldaat zijn heil in den voor hem in 't bijzonder zoo verderfelijken drank zoekt; is het wonder, dat hij, afgetobt door zware kompagnies- en garnizoensdienst, zich zoekt te ontspannen, zich zoekt te vergeten?

Dat de middelen, tot nog toe aangewend, onvoldoende zijn, om het leger kompleet te houden, beamen wij ten volle.

Is het waar, dat de soldaat zich illusien heeft voorgesteld van het schoone Indie, even waar is het, dat die illusiën spoedig op een wreede wijze worden weggerukt.

Zijne verhouding tot de maatschappij, die hem als uitsluit, zijn voedsel, kleeding, enz. nemen weldra die illusien weg, en onttooverd ziet hij voor zich de koude werkelijkheid eener indische soldatenwereld.

Dat dit alles het zijne toebrengt tot de groote sterfte onder militairen, om welke hier te krijgen, *f* 1000.- per hoofd wordt besteed, zal wel geen betoog behoeven.

Daarom komt het ons hoogst wenschelijk voor, dat het voorstel van Justinus, betreffende een verblijf tot acclimatisering in Buitenzorg, Oenarang, etc. in overweging worde genomen. Het is volkomen waarheid wat daar over geschreven is, en wij gelooven, dat het zooweel in het belang van de gezondheid des mans, als in dat van den staat zou zijn, indien dit voorstel werd ten uitvoer gelegd. Hoeveel menschenlevens zouden daardoor welligt niet gespaard blijven, die nu bezwijken onder de eerste vermoeijenissen na de ongewone zeereis, in een nog ongewoner klimaat.

Over de kantines, het gebruik dat er van gemaakt wordt, de ruime winsten, die zij afwerpen, en de besteding daarvan, valt zooveel te zeggen, dat wij zulks liever tot later uitstellen, om het als een afzonderlijk onderwerp te behandelen.

Reeds meermalen werd het denkbeeld, om den minderen militair gelegenheid tot verlof naar Europa te geven, toegejuicht, en wij beamen ten volle, wat *Justinus* daaromtrent bijbragt; - alleen hadden wij gaarne gezien, dat er meer over en in het belang der onderofficieren (door zoo veel hoofdofficieren in hunne werken de parels van het leger genoemd, die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering der menigvuldige bevelen, voor en om den flankeur uitgevaardigd, kortom bij alle diensten de spil, waar alles om draait) — gezegd was, en wij willen er daarom het volgende bijvoegen.

Heeft de flankeur veel belang bij een verlof naar Nederland, de onderofficier oneindig meer. — Waarom? — Leest en oordeelt.

De soldaat of de burger in Nederland, die dienst neemt voor O. I., ontvangt daarvoor *f* 120.— en *f* 150, en na expiratie hunner zes jaren is het natuurlijk, dat zij er naar haken, hun vaderland nog eens te zien, hunne vrienden en magen nog eens te ontmoeten. Zij vertrekken naar Europa, denkende, nog flankeur zijnde, „ik heb niets te verliezen; wanneer ik in Harderwijk aankom, engageer ik mij weer en ontvang op nieuw uitrusting en handgeld, verzoek een of twee maanden verlof, bezoek mijn familie, verteer mijn geld en ga op nieuw naar Indie; mijn diensttijd gaat dit met alles door, ja, er is zelfs weder een jaar onder aangename afwisseling verloopen. Ik wil er geen onderofficier voor zijn, want dan kon ik dit alles niet genieten, en daarenboven ieder zes jaren geen schoon strafregister erlangen, zonder mijn streep te verliezen. Eigentlijk heb ik nog gemakkelijker leven, terwijl, wat kleeding en traktement betreft, er zooveel verschil niet bestaat, want de onderofficierskleeding is niets mooijer dan de mijne, en met zijn tractement kan hij in zijn positie nog veel minder toe dan ik."

Zoo doet, zoo spreekt, zoo oordeelt de flankeur, — en naar *waarheid.*

Hoe is het nu met den onderofficier, vooral met hen, die van de *hollandsche regimenten* overkomen?

Wanneer zij van hun korps in Oost-indische dienst wenschen overtegaan, zijn zij de eenige, wien geen premie toegestaan wordt, *of zij moeten hunne hopp op verdere bevordering geheel ter zijde stellen, wanneer zij tegenwoordig f 100.— kunnen krijgen.*

De officieren, die bij het indische leger gedetacheerd zijn, ontvingen een hooge premie, de soldaat ontvangt een hoog handgeld, wanneer hij zich voor Indie verbindt; maar de onderofficier, die zulks doet en toch evenzeer voor een reis herwaarts buitengewone onkosten maken moet, krijgt *niets,* wanneer hij niet altijd in zijn stand wil blijven.

Is hij eens in Indië en hij wordt geen officier, (dat niet allen onmogelijk kan gebeuren) dan is hij verpligt, om zijn streep te behouden, hier te blijven, tot hij zijn pensioen verdiend heeft, wanneer hij, voor 40 jarige zware dienst, volgens de nu verhoogde pensioenen, van *f* 216.- tot *f* 300.—(naar gelang van graad) jaarlijks tot onderhoud voor den ouden dag ontvangt.

O! hoe gaarne zoude ook hij eens, evenals zijne minderen of meerderen, zijn vaderland en vrienden bezoeken,- maar dan is immers zijn graad als onderofficier verloren; want komt hij in Europa aan, en hij wil zich weder engageren voor Indië, dan is hij flankeur, soms bij wijze van rekest een graad minder dan hij aankwam, b. v. een sergeant als korporaal, enz.

Anders zou iedereen het doen, zegt men, terwijl hij zijn streep wel terug kan verdienen.

Zoo blijft de Hollandsche onderofficier, ten koste van zijn geluk en ten gevolge eener onbillijkheid, onmisbaar als hij is in de Indische gelederen. wat hij is, totdat hij hoort: die en die is op no. zooveel gestorven, en totdat eindelijk voor hem-zelf de beurt komt, en hij naar zijne laatste rustplaats wordt vervoerd op een wijze, die wij niet zullen beschrijven. (*Wordt vervolgd*).

Diversa sed una.

Wij zeggen den inzender dank voor dit stuk, dat wij met eenige wijziging geplaatst hebben, — in de hoop dat het hierin vervatte der opmerkzaamheid van het gouvernement niet moge ontgaan, en het een aansporing te meer zij, opdat, nu er zulk gunstige verbeteringen voor officieren tot stand zijn gebragt, ook het gebrekkige, dat de bestaande reglementen en bepalingen, betrekkelijk onderofficieren, korporaals en soldaten aankleeft, moge weggenomen worden.

Antwoord aan het dagblad *Nederlandsch Indie*, dd. 7 October 1859, op deszelfs artikel: De Tienden op Java.

In den Javabode van 16 Julij 1859 no 57, komt een ingezonden stuk voor, getiteld: *Het mohamedaansche tiendregt en hulp'onds.* De schrijver daarvan, de heer Ploegman, die gedurende ruim 27 jaren deze gewesten bewoond, in verschillende ambtelijke betrekkingen den lande gediend en zich door ijverige studie en nasporingen hoogst verdienstelijk gemaakt heeft, die alzoo de Indische zaken van zeer nabij kent en op de hoogte der oostersche wetenschappelijke aangelegenheden staat, wordt in een artikel van het dagblad *Nederlandsch Indië,* dd. 7 October 1859, op eene wijze aangevallen, die èn ten zeerste onjuist èn ten eenenmale met eene gezonde kritiek in strijd is.

Als gewezen Redacteur van het dagblad *Javabode,* heb ik dat bestreden stuk van den heer Ploegman geplaatst en dus daaraan mijne goedkeuring gehecht. Ik vermeen mij overmits niet geroepen te mogen achten, een enkel woord in het midden te brengen, om de redactie van de *Nederlandsche Indië,* in hare aanmatigende professorale wijsheid, teregt te wijzen.

1o Vermeenen wij, dat het stuk van den heer Ploegman, als voor een dagblad bestemd zijnde, uit den aard der zaak niet uitgebreider wezen kon.

2o De uitdrukking: *het nieuwe is niet goed en het goede niet nieuw,* welke door de *Nederlandsch Indie* gebruikt wordt, wederspreekt zich-zelve. Dat het nieuws voor de heeren van Delft niet goed moge zijn, is mogelijk, maar is het dit ook in de oogen dergenen, die de zaak reeds lang en van nabij kennen?

3o Waar heeft de heer Ploegman in den *Javabode* beweerd, dat hij niets van naauwgezette studie in *onzen* tijd wil weten, zoo als hem door de *Nederlandsch Indie* ten onregte wordt aangewreven?

Aan het begin van zijn artikel heeft die heer vele werken aangehaald en, ofschoon deze bereids voor eene eeuw of iets langer het licht zagen, bleven zij nogtans veel van hunne waarde behouden, evenals de Bijbel en de schriften der oude Grieksche en Romeinsche wijsgeeren en geschiedschrijvers.

De heer Ploegman heeft wel gesproken van een *kattie Bagdad's gewigt,* maar geenszins heeft ZEd. beweerd, dat er te Bagdad een gewigt, den naam van kattie dragende, bestaat, zoo als de redactie van de *Nederlandsch Indie* wil voorgeven. Weet die redactie in hare wijsheid wel, waar de benaming *kattie* van afkomstig is en of de oostersche maten en gewigten tiendeelig zijn? Wij vermeenen er aan te mogen twijfelen.

5o De namen der door den heer Ploegman bedoelde personen, die beweren, dat er geene boeken voor de mohamedaansche geleerdheid enz. bestaan, zijn in het tijdschrift van Dr. van Hoëvell voor 1859 (de Redactie van de *Nederlandsch Indie* zoeke in hare belezenheid zelve het nommer en de bladzijde) te vinden.

6o Dat de heer Ploegman niet veel met de tegenwoordige geleerden op heeft, is eene door niets gestaafde bewering, tenzij het geleerden mogten zijn van den stempel als de heeren Redacteuren van de *Nederlandsch Indie.*

7o Bijaldien de regering de verkrijging van de bedoelde handschriften mogt verlangen, gelooven wij dat zij daartoe de hulp van den heer Ploegman, maar zeer zeker die van de redactie van de *Nederlandsch Indie* kan ontberen.

8o Dat er een woordenboek onder den naam van *kamoes* (niet *kamus*) bestaat is *geen nieuws en het nieuws is niet goed.* De geleerde redactie van de *Nederlandsch Indie* weet voorzeker wel de beteekenis en herkomst van dat woord. Doch neen, zij weet geen van beiden, daar haar anders bekend zoude zijn, dat er andere werken onder den naam van *kamoes* (met *oe*) bestaan. Twijfelt zij hier aan, dan bestelle zij ze van Calcutta en biede ze, vergezeld van andere geleerde werken en handschriften, der regering aan.

En hiermede vermeen ik deze korte teregtwijzing te kunnen besluiten, aan het deskundig publiek het oordeel tusschen den heer Ploegman en de hoogwijze redactie van de *Nederlandsch Indië* overlatende.

Mr. L. J. A. Tollens.

Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrente-Maatschappij.

Door welwillende medewerking van de redactie der courant, zullen achtereenvolgends algemeene inlichtingen gegeven, en vragen en opmerkingen beantwoord worden, als welke niet aanhoudend door Circulaires zijn medetedeelen en Contribuanten of belangstellende andere personen meer juist begrip zullen geven van de werking der maatschappij; — of de wijze van handelen.

Varia.

1. Men lette vooral op, dat men bij vragen van Inlichtingen, waar het betreft *Lijfrente* (*eigen Pensioen*) zijn ouderdom opgeeft.

2. Bij *Levensverzekering,* den ouderdom van den *verzekerde* op te geven; modellen voor bewijs van gezondheid zullen later verkrijgbaar wezen.

3. Wanneer men bij de Levensverzekering niet [illegible] gelds in eens wil ontvangen, maar een *Pensioen aan weduwen* [illegible] verzoeke mede op te geven de ouderdom van hen, die men bij zijn dood wil *bevoordeelen.*

Betreffende de gezondheid aan den *bevoordeelde* is geen bewijs noodig; alléén van den *Verzekerde.*

4. Men kan *niet* een weduwen pensioen verzekeren, vervallende bij hertrouwen van de weduwe; — dit is eene kansrekening, welke niet te berekenen is. (*Wordt vervolgd*).

W. v. K.

Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrente-Maatschappij.

Op den 31 December 1859 is de acte van vennootschap gepasseerd, en deze maatschappij dus opgerigt.

Ingevolge alinea 4 van art. 3 der statuten zal de storting van *Twee honderd gulden* per aandeel binnen 14 dagen moeten geschieden, dus voor den 16 Januarij 1860, op welken datum de maatschappij haren definitieven werkkring zal aanvangen, en bereid zijn tot aangaan van kontrakten van:

1o. *Uitgestelde Lijfrenten,* (pensioen, verhoogd pensioen) en zulks met en zonder *wederverzekering.*

Wanneer men dit laatste verlangt, verkrijgt men natuurlijk *minder* uitkeering, doch komt bij overlijden de ingelegde som aan erven en regthebbenden terug.

2o. *Levensverzekering.*

a. om bij overlijden eene som gelds in eens te doen ontvangen.
b. om zijne *weduwe* een *levenslang* pensioen te verzekeren.
c. om *weezen* tot en met hun 23 jaar een inkomen te verzekeren.
d. tijdelijke; voor eene som gelds, wanneer men bijv. *binnen* 1—10—20 of 30 jaren sterft.

3o. *Uitzet - Fonds,* om op 23jarigen ouderdom eene som gelds in eens te doen ontvangen.

4o. *Opvoedings - Fonds,* om kinderen, p. m. van af 16jarigen tot en met 23jarigen ouderdom een jaarlijksch inkomen te verzekeren, wanneer men ze bijv. de hoogeschool wil doen bezoeken.

Deze uitkeeringen ontvangen ze evenzeer, wanneer de ouders nog leven; bij een *weezen*-fonds daarentegen alleen, wanneer de ouders overleden zijn; de uitkeering begint in het laatste geval echter onmiddelijk na het sterven des verzekerden.

No. 3 en 4 zullen mede worden berekend met *wederverzekering* met No. 2 is zulks *niet* doenlijk.

Hoezeer al de bovenstaande gevallen berekend zijn en dus belanghebbenden kunnen ingelicht worden ten kantore der maatschappij, welke nu eene juiste basis heeft, waarop zij kontrakten kan sluiten, zoo is de verspreiding van de complete tarieven afhankelijk van den velen tijd, welke noodig is voor het zetten, corrigeren, drukken, kortom voor de *uitgave.* Daarbij komt, dat naarmate de zaak meer bekend werd, zich aanvragen hebben voorgedaan, waarbij van behoeften bleek, wier vervulling den aanvankelijk geraamden arbeid zeer overtrof, maar waaraan het den ontwerper eene aangename pligt was, te gemoet te komen.

Bijv. de *wederverzekering* vereischt 30 afzonderlijke tafels, en de omstandigheid dat velen in *actieve* dienst liever iets meer contribueren, om, *gepensioneerd* zijnde, *minder* voor *levensverzekering contributie* bij te dragen, doet thans op nieuw een onderwerp van studie en toepassing der kansrekening uitmaken, zoo mede de gelegenheid om *uitgestelde lijfrenten* op twee hoofden te nemen.

Een en ander zal later als aanhangsel bij de tarieven gevoegd worden; met de uitgave en verspreiding der hoofdzaak hoopt men tegen medio Februarij gereed te zijn.

Inmiddels zullen aan de voorloopige Inteekenaren gezonden worden en ook op aanvrage voor anderen na 16 Januarij verkrijgbaar zijn, zoodanige extracten als welke een overzigt zullen geven van het kostende voor het een of ander doel, of van hetgeen men aan uitgestelde lijfrenten zal kunnen ontvangen.

Ook zal dan vastgesteld zijn de regeling van de wijze van overmaking van gelden door tusschenkomst van civiele en militaire ambtenaren met uitbetaling van tractementen belast, en welke welwillend hunne medewerking aan hunne collega's willende verleenen, hiertoe de noodige magtiging zullen erlangen. Reeds is namens de aanstaande contribuanten aan de heeren directeur van financiën en den hoofd-intendant der militaire administratie voor hunne beloofde medewerking dank toe te brengen.

Men gelieve wel optemerken, dat het bovenstaande alleen ten gerieve van contribuanten, buiten de administratie van den Lande [illegible] *de bevoegdheid, om zich* [illegible] *in aanraking te stellen of desverkiezende op andere wijze haar de gelden overtemaken.*

Brieven *franco* aan het adres der *Ned. Ind. Levensverzekering en Lijfrenten Maatschappij,* zijnde deze de afscheidsgroet van den ontwerper.

C. F. W. WIGGERS VAN KERCHEM.

BATAVIA, 2 *Januarij* 1860.

Aangekomen schepen te *Batavia.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		AGENTEN.
December	31	Nederlandsch	bark	Zuid Beveland	J. van der Meulen	Indramaijoe	28 Dec.	J. Cezard & Co.
„	—	„	„	Henriette	J. van Loenen	Soengijslan	29 „	Haager en Schuurman.
Januarij	1	Amerikaansch	schip	Union	W. Wiley	New-York	8 Sept.	Paine Stricker & Co
„	—	Ned. Indisch	3 mast	schoener Elise	B. J. Schipper	Lampongs	30 Dec.	Gezagvoerder.
„	2	Deensch	brik	Therese Auguste	C. H. Prufge	Brazilie	23 Oct.	Metz. Wilmans, Ruijs & Co.
„	3	Ned. Indisch	stooms.	Padang	A. Guijot	Padang	30 Dec.	W. Cores de Vries
„	—	Nederlandsch	bark	Hollandia	C. C. Ruige	Cheribon	29 „	Busing, Schröder & Co.
„	—	Ned. Indisch	„	Noorban	Said Djahia	Pontianak	30 „	Buijs, Jacobsen & Co.
„	—	„	„	Oeij Sinjo	Kouw Bien	Pecalongan	20 „	Gezagvoerder.

Vertrokken schepen van *Batavia.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
Januarij	1	Ned. Indisch	stooms.	Palembang	W. A. J. Kuller	Samarang en Soerabaija
„	—	„	bark	Banail Gair	Said Asegaf	Macasser
„	—	„	„	Alnoer	Sech Marzoekie	Samarang
„	—	„	brik	Nasrie Madjiet	Said bin Segaf	Tagal
„	3	„	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	Samarang en Soerabaija
„	4	„	bark	Shandaria	D. T. Varkevisser	Soerabaija en Macasser
„	—	Engelsch	„	Saugeen	E. Knight	Soerabaija

In lading liggende schepen te *Batavia.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Henriette*	J. van Loenen		Haager & Schuurman.
„	schip	Doggersbank	P. J. Kerkhoven	Soerabaija	
„	„	Graaf van Heiden Reinestein	J. Wamsteker	Indramaijo	Schimmelpenninck & Co.
„	„	Hugo Grotius	A. K. Zwede		„
„	brik	Princes Amalia	W. Groeneweld		„
„	bark	Yssel	C. Maarschalk	Soerabaija	„
„	„	Graaf Dirk III	[illegible] Reigans		„
„	„	Sir Robert Peel	Lange		„
„	„	Metalen Kruis	Zuurdeeg		„
„	„	Albrecht Beijling	Muller		Landberg, Bezoet de Bie & Co.
„	„	Johannes Anthonius	F. Metz		„
„	„	Cheribon	Coers		„
„	schip	Staatsraad Baud	T. de Jong		van Ommeren, Rueb & Co.
„	bark	Konink. Ned. Yachtclub	F. L. Zaak	Rotterdam	„
„	„	Jan de Witt	F. Guijs Jr.		„
„	„	Jacoba*	M. F. Schaap	Rotterdam	„
„	„	Baron Forstner van Dambenoy	N. Kruijmel	Macao	„
„	„	Alexander	J. Dekker	Nederland	„
„	„	Java	S. S. van Duur		B. [illegible] & Co.
„	schip	Sumatra*	H. Grivel	Samarang en Soerabaija	„
„	„	de Amstel*	H. H. Rademaker	[illegible]	„
„	„	Nieuw Holland	L. Tuk	[illegible]	[illegible] & Co.
„	„	Galilei	T. G. H. Koch	[illegible]	„
„	„	Admiraal de Ruijter	B. Koster	[illegible]	„
„	bark	Economist	Olivier	Rotterdam	„
„	„	Hollandia	Wap		Busing, Schröder & Co.
„	„	Herman*	M. van Velthoven		Hummler & Co.
„	„	Zuid Beveland*	J. van der Meulen	Rotterdam	J. Cezard & Co.
Ned. Indisch	„	Ararat*	P. Verschuur		Gasper & Co.
„	„	Columbus Almansoor*	Sech Materief	Soerabaija	B. J. Jacobs.
„	„	Lachmadie*	Sech Abdulla		„
„	brik	Ocean*	Giam Liangsoeij		Buijs, Jacobsen & Co.
„	bark	Saijoel Gair*	Sech Basarahiet	Cheribon	„
„	„	Jeubet	Said bin Alie		„
„	„	Smallwood*	H. W. Miner		van Slooten, Morgan & Co.
„	„	Sara Eleonora*	D. Schuijmer	Samarang	Cassalette & Co.
„	„	Java*	J. Worthington	Soerabaija	Schimmelpenninck & Co.
„	„	Henriette*	H. Chevallier	Soerabaija	B. van Leeuwen & Co.
Engelsch	bark	Travancore*	Johnston	Engeland	Maclaine, Watson & Co.
„	schip	Caledonia*	Hamilton	Singapore	Pitcairn, Syme & Co.
Deens	brik	Cricis*	Black	Singapore	
„	„	Therese Augusta*	Rust		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
„	bark	Trigge*	Leerbeek	Singapore	Borneo [illegible]
Amerikaansch	„	Dictator*	Zerega		Dümmler & Co.
Bremer	„	Beautine*	L. Schweitzer	Bremen	E. [illegible]mann & Co.
Pruissisch	„	Der Jud	Malchou		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
Hamburg	„	Siwa*	Brorsen		„
„	brik	Christiaan*	G. P. N. Binder	China	E. Behre & G. Kinder.
„	bark	Arraan*	Kuhlker		Busing, Schröder & Co.
Zweedsch	„	Hedda Frederika*	Larsson	Holland	„
„	„	Augusta*	Babot	Nederland	Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
Oldenburg	„	Ammerland*	Popkin	San Francisco	Maclaine, Watson & Co.
„	schoener	Alfred Hermann*	W. Brummer		E. Moormann & Co.

De Particuliere schepen zijn aangeduid met een*

Aangekomen schepen te *Samarang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	DATUM.	VAN
December	16	Nederlandsch	bark	Diligentia	D. van Bentveld	13 Dec.	Batavia
"	—	Ned. Indisch	schoen.	Hong An	Liem Kwisoei	14 "	Indramaijoe
"	—	"	brik	Salim	Said Hamit Segaf	6 "	Riouw
"	18	Nederlandsch	schip	Johannes Lodewijk	A. H. van der Waal	16 "	Batavia
"	—	Ned. Indisch	brik	Tartar	Tan Ing Pang	— "	Indramaijoe
"	19	Siam	bark	Goan Mo	Goei Nah	28 Nov.	Siam
"	—	Engelsch	schip	Jacatra	James Mc. Toldridge	13 Dec.	Singepoere
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Palembang	Kuller	18 "	Batavia
"	—	"	"	Macassar	A. G. Bosch	— "	Soerabaija
"	—	"	"	Oenarang	S. van Hulstijn	— "	Batavia
"	20	"	bark	Taijeeq Kwen	Djamain	— "	"
"	—	Nederlandsch	"	Alcor	F. J. van Oppen	— "	"

Vertrokken schepen van *Samarang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	61	Ned. Indisch	bark	Oen Goan	Lim Djihie	Rembang
"	17	Nederlandsch	schip	Vrijhandel	W. Levenstein	Soerabaija
"	—	Ned. Indiesch	brik	Radatool Djaina	Mohamat Said	Banjermassing
"	20	Deensch	bark	Herluf Trolle	A. C. Wandohl	Nederland
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Macasser	A. G. Bosch	Batavia
"	—	"	"	Palembang	Kuller	Soerabaija
"	21	"	"	Oenarang	S. van Hulstijn	"

In lading liggende schepen te *Samarang*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Shanghae	H. Uitermark	China	Dorrepaal & Co.
"	"	Nederland en Oranje	L. T. van Ruijven	Nederland	van den Broek & Veeckens.
"	schoen.	Johanna Hendrika	L. van der Weijden		Dorrepaal & Co.
"	schip	Deligentia	D. van Bentveld	Soerabaija	"
"	"	Johannes Lodewijk	A. H. van der Waal		"
Engelsch	"	Jacatra	J. M. Toldridge	Nederland	Mac Neill & Co
Siams	brik	Tjoan Lie	Njo Kiok		Gezagvoerder.
"	bark	Kiem Tjing Hiem	Jap Siam		"
"	"	Kiem Ing Moei	Tjan Ling		"
"	"	Goan Mo	Goei Na		"
Ned. Indisch	brik	Srie Negara	Intje Kandar		"
"	bark	Fathool Karim	Said Fagie	Soerabaija	"
"	schoen.	Hong-An	Lim Kwee Soeij	Indramaijoe	"
"	brik	Salim	Said Segaf		"
"	"	Tartar	Tan Ing Pan		"
"	bark	Taijip Kween	Djamain bin Djakana	Banjermassing	"
"	"	Saijan Maskoor	Mohamat IJoesoop	Banjermassing	"

Aangekomen schepen te *Soerabaija*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	22	Nederlandsch	bark	Jan van Brakel	C. Verheij	Pasoeroean
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hultseijn	Samarang
"	—	"	"	Menado	A. Couteron	Macasser
"	23	"	bark.	Amana Tulbarie	Sech Bantah	Cheribon
"	—	Nederlandsch	"	Diligence	L. Smit	Batavia

Vertrokken schepen van *Soerabaija*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	22	Nederlandsch	bark	Cornelia	G. de Vries	Nederland
"	—	Hamburg	"	La Rochelle	J. Meijer	"
"	—	Ned. Indisch	"	Faidul Rachman	Said Ba-alie	Grissee
"	24	"	stooms.	Menado	A Couteron	Batavia
"	—	"	bark	Fathool Barie	Sech Biljoen	Balie
"	—	"	"	Fathul Joesoer	Said Aljuffrie	"

In lading liggende schepen te *Soerabaija*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Pruissisch	bark	Dolphin	Klein	Nederland	Fraser Eaton & Co
Nederlandsch	"	Macasser	Rip	Nederland	"
Zweedsch	"	Constance	Soderberg	Nederland	"
Sardinisch	"	Lijdia	Bazano	Nederland	"
Nederlandsch	"	Hendrik Jan	J. van der Meijden	Nederland	"
Hamburgsch	"	Herschel	Hauschild		Mathieu Ebbs Ruijs & Co.
Amerikaansch	"	Witch	Hultman	Boston	"
Ned Indisch	"	Ellen	Wentholt		"
Nederlandsch	"	Eensgezindheid	Flik		B. Kopersmit & Co.
"	"	Eclipse	C. J. Doeksen	Amsterdam	"
"	"	Delftshaven	Schaap	Nederland	"
"	"	Dorothea Henriette	D. Smit	Holland	R. J. van Eck & Co.
"	"	Deligence	L. Smit	Holland	"
"	"	Jan van Brakel	C. Verheij	China	E. ten Brink & Co.
"	"	Almelo	R. P. Tjebbes		Schimmelpenninck & Co.
"	"	Stad Assen	H. J. Haverbult	Nederland	"
Engelsch	"	Henrij Winch	A. Griffin	Balie	Hill Broekman & Co.
Nederlandsch	"	Agatha en Maria	W. B. van Zijp		"
"	"	Vrijhandel	W. Leverstein		P. Kervel & Co.
"	"	Batavier	A. de Voogd v. d. Straaten	Nederland	J. F. van Leeuwen & Co.
"	"	Cortgene	D. Dunlop	Rotterdam	Anemaet & Co.

AFLOOP der te Padang den 28 December 1859, gehoudene Gouvernements Koffij veiling bestaande uit:

Kaveling 1 @ 62, 71/143, 146/149 pic. 28,000 Bovenlandsch.
" 63 " 70 " 1,600 Mandehling.
" 144 " 145 " 400 Painan.

Totaal 30,000 pic. Koffij.

Kavel.	Pic.	Prijs.	Kavel.	Pic.	Prijs.	Kavel.	Pic.	Prijs.
1	200	f 33,75	51	200	f 34,—	101	200	" 33,80
2	200	" 33,75	52	200	" 34,—	102	200	" 33,80
3	200	" 34,—	53	200	" 34,—	103	200	" 33,80
4	200	" 34,—	54	200	" 34,—	104	200	" 33,80
5	200	" 34,—	55	200	" 34,—	105	200	" 33,80
6	200	" 34,05	56	200	" 34,—	106	200	" 33,80
7	200	" 34,—	57	200	" 34,—	107	200	" 33,85
8	200	" 34,—	58	200	" 34,—	108	200	" 33,85
9	200	" 34,05	59	200	" 34,—	109	200	" 33,85
10	200	" 34 —	60	200	" 34,—	110	200	" 33,85
11	200	" 34,05	61	200	" 34,—	111	200	" 33,80
12	200	" 34,—	62	200	" 34,—	112	200	" 33,80
13	200	" 34,—	63	200	" 34,—	113	200	" 33,80
14	200	" 34,05	64	200	" 34,05	114	200	" 33,85
15	200	" 34,05	65	200	" 34,05	115	200	" 33,80
16	200	" 34,05	66	200	" 34,05	116	200	" 33,80
17	200	" 34,05	67	200	" 34,05	117	200	" 33,80
18	200	" 34,05	68	200	" 34 05	118	200	" 33,80
19	200	" 34,05	69	200	" 34,05	119	200	" 33,80
20	200	" 34,05	70	200	" 34,05	120	200	" 33,80
21	200	" 34,05	71	200	" 34,05	121	200	" 33,80
22	200	" 34,05	72	200	" 34,—	122	200	" 33,80
23	200	" 34,05	73	200	" 34,—	123	200	" 33,80
24	200	" 34,05	74	200	" 34,—	124	200	" 33,75
25	200	" 34,05	75	200	" 34,—	125	200	" 33,75
26	200	" 34,—	76	200	" 34,—	126	200	" 33,75
27	200	" 34,—	77	200	" 34,05	127	200	" 33,75
28	200	" 34,05	78	200	" 34,—	128	200	" 33,75
29	200	" 34,—	79	200	" 34,—	129	200	" 33,75
30	200	" 34,05	80	200	" 34,—	130	200	" 33,75
31	200	" 34,—	81	200	" 33,95	131	200	" 33,75
32	200	" 34,—	82	200	" 33,95	132	200	" 33,75
33	200	" 34,—	83	200	" 33,95	133	200	" 33,75
34	200	" 34,05	84	200	" 33,95	134	200	" 33,70
35	200	" 34,05	85	200	" 33,95	135	200	" 33,70
36	200	" 34,05	86	200	" 33,95	136	200	" 33,70
37	200	" 34,05	87	200	" 33,90	137	200	" 33,70
38	200	" 34,—	88	200	" 33,90	138	200	" 33,70
39	200	" 34,05	89	200	" 33,90	139	200	" 33,70
40	200	" 34,05	90	200	" 33,90	140	200	" 33,70
41	200	" 34,—	91	200	" 33,90	141	200	" 33,70
42	200	" 34,05	92	200	" 33,90	142	200	" 33,70
43	200	" 34,—	93	200	" 33,90	143	200	" 33,70
44	200	" 34,—	94	200	" 33,85	144	200	" 33,65
45	200	" 34,—	95	200	" 33,85	145	200	" 33,65
46	200	" 34,—	96	200	" 33,85	146	200	" 33,70
47	200	" 34,—	97	200	" 33,80	147	200	" 33,70
48	200	" 34,—	98	200	" 33,80	148	200	" 33,75
49	200	" 34,—	99	200	" 33,80	149	200	" 33,70
50	200	" 34,—	100	200	" 33,80			

KOOPERS.

16,100 pic. @ f 33,924 Paine, Stricker & Co.
11,100 " " " 33,917 Agent der Factorij N. H. M.
1,800 " " " 33,894 H. van Rijckevorsel & Co.
1,000 " " " 33,74 P. van Overzee & Co.
[illegible] 30,000 tot eene averijprijs van f 33,915.

MARKTPRIJZEN.

[illegible] BATAVIA, den 2 Januarij.

Arak, f 50,— afge[illegible]
Koffij, Java f 35,25,[illegible]
——, Padang,
Suiker N°. 16 f 15,50 [illegible]35,—
Jenever A. V. H. bij Re[illegible] Vinju f 12,— p. kelder, in Consumptie.
Rijst, Indramajoe met za[illegible]200,—
——, witte Batavia, 1ste [illegible]
——, " " 2de k[illegible] f 140,— @ f 150,—
——, Carga f 105 @ f 115,—[illegible] f 125,— @ f 135,—
——, Gouvernement, 103%.
Wisselkoers op Holland 103½%,[illegible]eland f 11,25 @ f 11,32½,— Singapore f 2,70,— China f 2,77,— Calcutta [illegible] nominaal.

Te SAMARANG, [illegible] 30 December.

Koffij, f 34,— afgedaan.
Suiker N° 16, f 15,50,— in krandjangs afgedaan.

Indigo, f 4,— voor eerste qualiteit afgedaan.
Koehuiden, f 60,— ℔ kodie.
Buffelhuiden, f 40 @ f 45,— ℔ kodie.
Staart Peper, oogst opgeruimd.
Rijst ordinair wit, f 140 @ 150,— ℔ koijang @ 28 picol. zonder zakken.
" carga " f 115 @ 130,— idem. idem.
Klapper Olie f 25,—
Katjang " f 25,—
Rotting f 8½ @ f 9,—
Kadjang Matten, f 9,—
Wisselkoers op Holland 6/m. 103%.

Te SOERABAIJA, den 29 December.

Suiker f 15¼ @ f 15½,—
Koffij,
Rijst, (Carga) ℔ koijang f 125 @ f 140,—
Idem (witte) " " f 165 @ f 180,—
Koehuiden ℔ pic.
Arak ℔ legger f 45,—
Olie (Klapper.)
Olie (Katjang.)
Kadjang Matten
Rotting f 8 f 9,—
Wisselkoers 102½ 103%

Te PADANG, 23 Decebmer.

Bindrotting	" 60 @ f 65,—
Geta pertja	" 70 " " 75,—
Gom Elastiek	" 70 " " 80,—
Gom dammer	" 18 " " 22,—
Huiden, Buffel	" 45 " " 55,—
Huiden, Koe	" 50 " " 55,—
Koffij	" — " " —
Peper, zwarte	" 19 " " 20,—

HANDELSBERIGTEN.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

van den 19 tot en met den 23 December 1859.

Aanvoer.

Van Amsterdam per Ned. schip *Nieuw Holland*, gez. Tuk, agt. B. Kopersmit en co.

3 kn. provisien, 101 coll. verfwaren, *Order*.
5 kn. manufact., *Niederer*.
150 vn. bier, *J. Cezard en co.*
1 kt. geweren, 10 do. provisien, *John Pryce en co.*
50 led. leggers, *Maclaine, Watson en co.*
40 bn. zakken. 200 vs. boter, 3 ks. kaas, *Schimmelpenninck en co.*
2 kn. zilverwerk, 100 boss. ijzer, 100 vs. spijkers, 125 ks. kaas, *Haager en Schuurman*.
190 kn. wijn, 200 keld. lijnolie, 16 boss. en 1389 stav. ijzer, 10 vs. verfwaren, 2 kn. zilverwerk, 5 do. papier, 100 do. glas, 78 coll. manufact., *B. van Leeuwen en co.*
5 kn. manufact., 1 do. kramerijen, 2 coll. en 80 vn. koopmanschappen, *Engelhard en co.*
1 kt. horologien, 2 do. speelgoed, 45 vn. bier, *Landberg, Bezoet de Bie en co.*
55 coll. manufact., 200 vs. boter, *E. Moormann en co.*
8 kn. manufact., *Pandel en Stiehaus*.
100 vs. spijkers, 147 coll. manufact., *Arnold en Zoon*.
100 vn. bier, 2 piano's. 12 ledikanten, *Agenten*.
19 kn. papier, *H. M. van Dorp*.
100 vn. koopmanschappen, *B. Andreas en co.*
8 kn. manufact , 40 pakk. garen, *Busing, Schröder en co.*
2 kn. kramerijen, *C. Bahre en G. Kinder*.
1 kt. trijp, 17 coll. meubelen, 15 vs. vogelzaad, *Gebr. Roselje en co.*
230 vs. boter, 200 kazen, 203 hammen, 30 pijp. bier, 1 rijtuig, 18 kn. provisien en speelgoed, 10 nagel bouten, 100 vs. haring, 3 kn. lampen en schoenen, 2 kn. manufact., 52 vn. spek, *Gezagvoerder*.
20 vn. zilv. munt, 100 do. kop. munt, 100/m. steenen, 1000 vn. vleesch, 260 do. loodwit, 269 do. spijkers, 306 do. meel, 164 bn. zakken, 105 coll. diversen, *Gouvernement*.

Van Nederland per Ned. bark *Jan de Witt*, gez. Guijt, agt. van Ommeren, Rueb en co.

198 led. leggers, *Dümmler en co.*
10 kn. doeken, 7 do, muzijk instrument, *Pandel en Stiehaus*.
99 kn. provisien en medicijnen, 18 kn. ijzerwerk, parfumerien, zijdenstoffen, en kramerijen, 3 do. diversen, *Gumprich en Strauss*.
6 kn. medicijnen, *Specht Grijp*.
6 kn. papier, *H. M. van Dorp*.
6 kn. papier, *Lange en co.*
2 pakk. teerkwasten, 2 md. borstelwerk, *Jacometti en co.*
100 vn. spijkers, *Metzendorff, Wilmans, Ruys en co.*
2 kn. manufact., *Niederer*.
2 kn koek, 5 do. stroop, *van Riet en ter Gouw*.
1 bl. leder, *Burt, Myrtle en co.*
120 ks. bitter, 7 vn. haring, 10 kn. ansjovis, *van Ommeren, Rueb en co.*
100 vs. boter, 37 oxh. wijn, *J. Cezard en co.*
25 ks. blik, 2 do. diversen, *Dümmler en co.*
12 kn. wijn, *Vogelpoot*.
2 kn. manufact., *E. Moormann en co.*
1 piano, *van den Bosch*.
1 kt. provisien, 1 do. zijdenstoffen, *B. Kopersmit en co.*
25 bs. manufact , *Engelhard en co.*
1 kt. hoeden, 1 do. manufact., *L. Platon en co.*
210 vs. boter, 50 hammen, 3 kn. zeildoek, 20 do. provisien, 250 kazen, 1 kist manufact., *Order*,
100/m. steenen, 20 vs. zilv. munt, 110 bn. garen, *N. H. M.*

Van Liverpool per Zw. schip *Frigga*, gez. Lierbeck, agt. Borneo C. Limited.

10 coll., 322 kn. en 35 bn. manufact., 104 tonn. ijzer, *Agenten*.
3 kn. en 5 coll. manufact , 2514 stav. en 300 boss. ijzer, 24 coll. aardewerk, 12 do. koper, 25 do. ijzerwerk, 135 vn. meel, 100 kn. blik, *Order*.
105 kn. manufact., 35 st. ijzer, *C. Bahre en G. Kinder*.
40 coll., 11 st. 105 kn. en 196 bn. manufact., 873 st. kettingen, kabels en ankers, 1100 kn. blik, 16 st. en 2 vn. geel metaal, 1700 vn. cement, *Martin, Dyce en co.*
16 coll. manufact., *Adam en co.*
23 coll. manufact., *E Moormann en co.*
54 coll. manufact., *Burt, Myrtle en co.*
3 kn. manufact , *G. Wilson en co.*
2933 st. ijzer, *Hamilton*.
4 kn. diversen, *Neal*.

Van Singapore via Riouw en Muntok per N. I. stoomb. *Padang*, agt. W. Cores de Vries.

f 5500 zilv. munt, div. *Arabieren*.
12 coll. manufact., 10 kn. opium, *Borneo C. Limited*.
13 kn. was, 15 kn. gram, 10 kn. opium, 1 do. zijden goederen, *Joakim*.
35 kn. opium, *N. H. M.*
17 coll. manufact., *Martin, Dyce en co.*
2 kn, manufact., *Niederer*.
1 kt. doublons, *Order*.
3 kn. was, *Said Hoesin bin Segaf*.

Van Bushire per Ned. schip *Admiraal de Ruijter*, gez. Koster. agt. E. Moormann en co.

5875 mattenzakken dadels, 3600 zakk. tarwe, 27 kn. en 200 coll. rozenwater, 8 zakk. amandelen, 11 do. galnoten, 88 do. comijnzaad, 43 was, 19 kn. rozijnen, 44 bn. zoethout, 3 pakk. zijde, 14 do. gedr. pruimen, 1 do. kruidnagelen, 306 coll. ghie, 1208 ks. gedr. vruchten, 10 kn. amfioen, *Nakapiet*.
30 ks. kramerijen, 10 coll. rozenwater, 128 ks. vruchten, *Order*.

Van Nederland per Ned. schip *Baron Forstner van Dambenoy*, gez. Kruimel, agt. van Ommeren, Rueb en co.

3 kn. en 2 vs. diversen, *Suermondt*.
1 bl. laken, *H. van Riet en co.*
9 coll. diversen, *Haager en Schuurman*.
1 kt. .... *Gumprich en Strauss*.
2 kn. .... *T. Crone*.
10 pijp. bier, 9 kn. en 1 bl. manufact , 16 vn. vleesch, 8 do. spek, 150 vs. boter, 50 hammen, 10 md. geslagt, 15 kn. provisien, 25 keld. lijnolie, 10 kn. bier, 56 coll. touwwerk, *Order*.
6 kn. schellak, 1 vt. galnoten, 4 coll. medicijnen, *Specht Grijp*.
10 pijp. wijn, *Metzendorff, Wilmans, Ruys en co.*
25 bn. rood garen, *Arnold en Zoon*.
25 pijp. bier, *Landberg, Bezoet de Bie en co.*
8 kn. vloeibaar waterglas, 1 do. muziekrollen, *John Pryce en co*,
300 vs. spijkers, *C. Bahre en G. Kinder*.
30 kn. manufact , *B. Kopersmit en co.*
41 kn. manufact, 40 pakk. garen, *Busing, Schröder en co.*
3 kn. manufact , *Niederer*.
154 coll. manufact., *E. Moormann en co.*
23 coll. provisien, *Agenten*.
1 kt. garens, *Gebr. Roselje en co.*
50 blikk. meel, *Schimmelpenninck en co.*

Van Nederland per Ned. bark *Hollandia*, gez. Wap, agt. Busing, Schröder en co.

250 vs. boter, 4 kn. katoorbehoeften, 2 do. inkt, 3 do. boeken, 10 do. modewaren, 1 do. knoopen, 1 hoeden en petten, 1 do. kramerijen, 2 do. lederwerk, 4 do. schoenen, 5 do. medicijnen, 1 do. parfumerien, 5 do. speelgoed, 1 do. zijdenstoffen, 6 do. lampen en glaswerk, 1 do. zadels, 1 do. petten, *J. Cezard en co*,
370 vs. boter, 36 kn. manufact , 4 do. koopmanschappen, 100 hammen, 1 kt. droogerijen, *Order*.
2 kn. rijtuigen, *Morgan, Melbourn en co.*
3 kn. medicijnen, *Schröder*.
3 kn. schrijfbehoeften, 200 vs. boter, 6 va. en 6 kn. wijn, 6 kn. inkt, 1 do. lampen, *Landberg, Bezoet de Bie en co.*
84 kn. wijn, *Hunter, Houghton en co.*
50 kn. brandy, 200 vs. boter, *Schimmelpenninck en co.*
50 vn. spijkers, 14 kn. koopmanschappen, 599 marm. vloertegels, 1 kn. diversen, *C. Bahre en G. Kinder*.
10 kn. diversen, 1 do. ijzerwerk, *Leon, Reiss en co.*
4705 stav. ijzer, 500 vs. en 52 vs. staal, *B. Andreas en co.*
1 kt. zijdenwaren, *Dümmler en co.*
4 coll. manufact , 42 vn. wijn, *E. Moormann en co.*
2 coll. manufact., *Niederer*.
9 kn. manufact , 2 do. verfwaren, 2 do. droogerijen, 9 do. groenten, 5 do. passementwerk, *Pandel en Stiehaus*.
90 marm vloertegels, *Paine, Stricker en co.*
15 kn. wijn, *Tolson, Hunt en co.*
25 kn. kramerijen, 1 do. broderies, 1 do. hoeden, 1 do. stokken, 7 do. diversen, 1 do. bonbons, 9 do. lampen, *Picart*.
2 kn. schoenen, *Combet*.
11 wagens, *Oudart frères*.
45 kn. wijn, *B. Kopersmit en co.*
1 kt. diversen, *E. Chaulan*
111 kn. provisien, *Leroux en co*,
150 vs. boter, *John Pryce en co.*
200 vs. boter, 50 kn. glas, *Metzendorff, Wilmans, Ruys en co.*
5 kn. diversen, *Maclaine, Watson en co.*
1800 keld. genever, *Agenten*.
7 kn. kramerijen, 23 do. manufact., 8 kn. diversen, 100 keld. lijnolie, 40 blad. koper, *van Ommeren, Rueb en co.*
4 kn. modewaren, *Oger, frères*.
3 kn. wijn, *Beijnon*.
100 kn. .... *Louran*.
2 kn. diversen, *G. Kolff en co*,
21 kramerijen en kantoorbeh., 8 do. diversen, 100 vn. loodwit, 15 kn. koopmanschappen, 6 do. hoeden, kramerijen, kantoorbeh., spiegels, ijzer en koperwerk, lederwerk en zijde, 200 md. bier, 200 kn. cognac, *Gumprich en Strauss*.
5 kn. modewaren, *E. Rinchon*.
34 coll. provisien, *S. B. van Kleeff en co.*
12 kn. wijn, *van Riet en ter Gouw*.
2 kn. rijtuigen, *Cassalette en co.*
150 vs. boter, *G. Buijn en co.*
20 vs. specie, *Gouvernement*.

Voor Samarang.

4 kn. speelkaarten, 416 coll. koopmanschappen.

Voor Soerabaija.

259 coll. koopmanschappen.

Uitvoer.

Naar Stockholm per Zw. bark *Prins Carl*, gez. Bergman, agt. J. Cezard en co.

102 legg. arak, *Agenten*.

Naar Manila per Amerik. bark *Boston*, gez. Potter, agt. Paine, Stricker en co.

48 keld. genever, uit entrep, *Reynst en Vinju*.
1 kn. tabak, 50 blikk. crackers, 2 bn. katoen, *Aan boord gebleven lading*.

Naar Padang en Bencoelen per N. I. stoomb. *Padang*, gez. Guijot, agt. W. Cores de Vries,

26 kn. en 5 coll. koopmanschappen, *Lim Hoa*.
3 vn. wijn, 1 kt. kurken, *L. Platon en co.*
3 kn. chitzen, *Dümmler en co.*
3 kn. provisien, 2 do. schoenen, 4 bo. sarongs. 1 rijtuig, *Gebr. Veit*.
16 kn. koopmanschappen, *Said Osmar Hindoean*.
15 keld. genever, 1 kn. bitter, 1 do. diversen, *John Pryce en co.*

Aangekomen Passagiers te Batavia,

van den 30 December 1859 tot en met den 3 Januarij 1860.

Met de Ned. Ind. 3 mast schoener Elise, Kapt. B. J. Schipper, de hh. van Raders en Hunnius van de Lampongs.

Met de Deensche brik Therese Auguste, Kapt. C. H. Prufge, Mevrouw Prufge en Zoon van Brazilie.

Met het Ned. Ind. stooms. Padang, Kapt. A. Guijot, de 2 Luit. Kat, 2 Luit. Marten, de heeren Schouten en fam, Page en Woodburij, Kapt. Vibert en Equipage van het verongelukte Engelsch Schip Roijal Sovereijn en Z. M. troepen van Padang.

Met de Ned. Ind. bark Oeij Sinjo, Gez. Kouw Bien, de heeren de Jong en van Nooijen van Pecalongan.

Van elk in deze courant voorkomend artikel, dat geen bloot nieuwstijding of aankondiging bevat, stelt zich verantwoordelijk voor de wet H. M. VAN DORP.

Snelpersdruk van H. M. VAN DORP te Batavia.